

argus

10e jaargang nr 3 augustus 1985

kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer

De valkerij
Eekhoorn
Vlaamse gaai
Roofdieren
Game-Fair
Wildbeheereenheden
Schietkalender

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland. Argus is gratis voor donateurs, die minstens f 20,- per jaar betalen. Abonnementenprijs f 20,- per jaar. Losse nummers f 5,- inclusief porto.

Redactie

Reinier Akkermans, Peter Bos, Wim Ruitenbeek.

Vormgeving

Walter Lentjes.

Vaste medewerkers

Ineke van den Abeele, Hans Brouwer, Remco Daalder, Pieter Eibers, Ene Fimmen, Rob Musters, Gerrit van Weess.

Expedië

Jeannie Haarbrink, Frank van de Heuvel.

Druk

Brouwer Offset BV, Utrecht

Redactieadres

Schout Roffaertstraat 162, 6042 VZ Roermond, telefoon 04750-24281.

Adreswijzigingen opgeven aan

J. Webbink, Nassastraat 25, 3921 BE Elst (U).

Doelstelling

De Stichting Kritisch Faunabeheer is een landelijke organisatie. Het doel is een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer. De SKF tracht haar doel te bereiken door het verbeteren van wetten, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het kenbaar maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur

R. W. Akkermans, R. Boeve-Bant, M. Brunt, W. D. Denneman, W. L. Jansen, H. Niesen, H. Pluijmakers, G. van de Sande, R. Stockmann, H. E. van de Veen, J. Webbink.

Sekretariaat

R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland, telefoon 02945-1319. Bij geen gehoor: 085-336045 of 030-731176.

Penningmeester

G. van de Sande, Baandervrouwenlaan 135, 5282 TL Boxtel, telefoon 04116-78446, postgiro 3522188.

Regiogroep Limburg

SKF afdeling Limburg, Postbus 27, 6114 ZG Susteren, telefoon 04499-2848.

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de SKF knipselkrant. Deze knipselkrant is een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeheer samengesteld door de SKF. Abonneren door overmaking van f 15,- per jaar op rekening van penningmeester SKF te Boxtel, giro 3522188 onder vermelding „knipselkrant”.

Voor het verzamelen van de knipsels vragen wij uw medewerking door ons de artikelen over jacht en faunabeheer uit uw krant te sturen. Vermeldt u wel de datum en naam van de krant? Knipsels sturen naar: SKF Knipselarchief, Schout Roffaertstraat 162, 6042 VZ Roermond.

Inhoud Argus 1985/3

W.L. Jansen; Betrapt op behaaglijke leugens. 3

De jagerij krijgt te weinig fazanten tot zijn beschikking huilt de Jachtraad. De voorzitter van de jachtopzienersvereniging maakt het nog bonter.

R. W. Akkermans; Valkerij en havikerij zijn niet roofvogelvriendelijk. 5

Valkerij en havikerij worden door de beoefenaars verdedigd als zijnde de instandhouding van een oud cultuurhistorisch gebruik. Hoe mooi dit ook klinkt, in werkelijkheid blijkt het niet meer te zijn, dan een nabootsen van oude gewoonten en gesol met roofvogels.

L. Wauters; De eekhoorn. 9

Van onderzoekers en beheerders krijgt de eekhoorn nauwelijks belangstelling. Veel mensen vinden ze lief. Toch zijn ze niet alleen leuk; ze nemen zelfs een belangrijke plaats in bij de natuurlijke verjonging van het bos. Reden deze soort eens in het zonnetje te zetten.

E. Knegtering; Lood verontreiniging door jagers. 12

Iedereen praat wel eens over het lood in benzine. Bij het lood in ons milieu afkomstig uit geweerlozen staat men niet stil. Per jaar wordt 414.000 kilo lood over Nederland uitgeschoten.

R. W. Akkermans; Roofdierjacht en de Nederlandse wet. 13

Sommige roofdiersoorten mogen nog steeds bejaagd worden. Ook de beschermde soorten zijn lang niet zo goed beschermd als men vaak denkt. Sluiting van de jacht is één ding, maar vele andere verbeteringen zijn mogelijk. Overheveling naar de natuurbeschermingswet en instelling van een faunafonds is het beste.

G. J. van Weess; Wildbeheereenheden scheppen nieuwe kansen voor jagers. 19

Een nieuw wondermiddel voor de jagers is de wildbeheereenheid. Uit nood geboren, tegen de verdrukking van de beschermers in, blijken plezierjagers weer jachtvelden terug te winnen, mits ze deze inbrengen in een wildbeheereenheid. Zelfs de staatsnatuurbescherming is van die dingen gecharmeerd en verhuurd haar terreinen aan deze hobbyclubs.

W. Ruitenbeek; Gaaijacht is plezierjacht. 20

Vlaamse gaaien worden van van alles en nog wat „beschuldigd”. De waarheid is nog mooier. Ze vormen een spil in de ecologie van het bos variërend van houtduivenopruimer tot eikeboomplanter. Eigenlijk verdienen ze volledig beschermd te worden, maar de plezierjacht verhindert dit.

Van't front 22

De KNVJ heeft weer een jagers-onder-onsje georganiseerd. Game-fair noemen ze dat. Onder deze weidse naam proberen ze hun hobby, doden voor plezier, aan het publiek te verkopen. De SKF stond aan de poort met voor elk kind een ballon, want wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.

Uit het hart 23

Dit keer een interview met Wim de Veen, een natuurbeschermers in hart en nieren. Zijn aandacht gaat uit naar de bescherming van plant en dier. Vooral over „de 10 soorten” is hij erg fel: Schande dat daar nog op gejaagd mag worden.

Opgekrast 24

De laatste domheden van jagers opgetekend en verzameld door SKF-ers.

Kort nieuws 25

Wederom zijn een skala aan nieuwtjes en mededelingen over de inheemse fauna bijeengebracht. Sommige dingen zijn leuk, maar andere zijn regelrechte schandaaltjes.

G. J. van Weess; Bejaagbare soorten schietseizoen 1985-1986. 29

In de vorm van een jachtkalender wordt aangegeven op welke diersoorten en in welke periodes, het komend jaar gejaagd mag worden.

Op dezelfde lijn 30

Een rubriek over en voor organisaties waar de SKF mee samenwerkt.

Boekbespreking 31**I. van den Abeele & W. Ruitenbeek; Mooie sport.**

Op de Argus kinderpagina een verhaal over het sportvissen.

 KNIPSELKRANT
Stichting Kritisch Faunabeheer
verschijnt 6 maal per jaar

neem ook 'ns 'n abonnement

Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer

Betrapt op behaaglijke leugens

W. L. Jansen

Fazanten

In Argus 1985/1 meldde de SKF een gewijzigd beleid bij het Ministerie van Landbouw en Visserij inzake het uitzetten van in gevangenschap gefokte fazanten, een velen aansprekend voorbeeld van de ware plezierjacht. Een verheugend iets dit andere beleid, dat althans officieel het uitgezette aantal levende schietschijven beperkt. Echt nieuw is het niet; het ministerie houdt zich wat beter aan zijn eigen regels. Hetgeen betekent, dat geen vergunning zal worden afgegeven voor het uitzetten van fazanten: a) in natuurreservaten, b) als het uitsluitend te doen is om ten gerieve van jagers een zo groot mogelijk tableau te krijgen, c) als een redelijke fazantenstand niet wordt gehandhaafd, en d) als onaanvaardbare landbouwschade is te vrezen.

De Jachtraad is het daar niet mee eens. Deze vindt dat dit beleid te weinig rekening houdt met economische belangen. Nederlandse jagers betalen in het buitenland 40 gulden om een fazant te schieten en willen dat ook hier best betalen. Als het fazantenschietsen niet kan, benadeelt de minister de rentabiliteit

van landgoederen en de werkgelegenheid van jachtopzieners en anderen, die bij het fokken betrokken zijn. Bovendien, en dat is natuurlijk het ware punt, vermindert een beperkt aantal fazanten het jachtgenot.

De drie natuurbeschermers in de Jachtraad hebben de bezwaren tegen het fazantenschietsbedrijf nog eens uiteengezet. De fazant is een uitheemse vogel, die terwille van de jacht in abnormaal hoge aantallen wordt gehouden door uitzetten en bijvoeren. Hetgeen een inbreuk betekent op het bestaande natuurlijke ecosysteem. Gefokte dieren kunnen opzettelijk erfelijk worden beïnvloed en onnatuurlijke vormen en gewoonten aannemen. Zij kunnen gevaar opleveren voor verspreiding van besmettelijke ziekten en wanneer voor duur geld gekweekte, uitgezette en bijgevoerde fazanten (die dus niet zo erg wild meer zijn) worden geslagen door roofvogels, leidt dit tot vervolging van deze hier wel thuis horende vogels. Tot slot stelden zij, dat een kunstmatige wildstand leidt tot minder aandacht voor het biotoop en tot minder welzijn van de daarbij gebate flora en fauna. De Jachtraad vindt het maar onzin. De drie natuurbeschermingsleden hebben unaniem tegen gestemd, terwijl de jagers en landbouwers (in feite

12 jagers) voor een ander beleid hebben gestemd.

Leuker

Het nieuwe door de Jachtraad voorgestelde vergunningenbeleid houdt in, dat fazanten alleen mogen worden uitgezet a) in terreinen, die qua voedsel en dekking geschikt zijn als fazantenbiotoop, b) volgens een verdeling van 1 fazant per hectare in onbewaakte en 2,3 fazanten per hectare in bewaakte jachtvelden, c) in jachtvelden van 40 hectare vrijheid van uitzetten van 50 stuks en daarboven van 100 stuks, d) voor handhaving van een redelijke fazantenstand, maar geen uitzetting voor excessieve bejaging, en e) wanneer er geen kans is op onaanvaardbare landbouwschade.

Blijkbaar is schade aan de natuurlijke gesteldheid van het ecosysteem de Jachtraad een rotzorg; het wordt niet genoemd als voorwaarde. De minister van Landbouw en Visserij maakte dit advies van de Jachtraad in een persbericht bekend, maar vergat er bij te zeggen, dat het advies niet met unanieme stemmen tot stand is gekomen door het tegenstemmen van de natuurbeschermingsleden. Kennelijk is natuurbescherming nog steeds geen volwaardig meetellend stuk beleid bij Landbouw.

Kritisch Faunabeheer had graag nog wat meer punten naar voren gebracht, maar zit natuurlijk niet in de Jachtraad. Zo ziet de SKF graag omschreven: wat nu precies een geschikt fazantenbiotoop is? Hoeveel fazanten moeten daar onbejaagd en niet kunstmatig in aantal verhoogd kunnen leven? Waarom, ongeacht het reeds aanwezige aantal, 1 fazant respectievelijk 2,3 fazanten per hectare? Het schijnt de norm te zijn voor het huidige vergunningenstelsel, maar hoe is dat cijfer onderbouwd? Vooral die 2,3 fazanten in bewaakte jachtvelden doen zo wetenschappelijk nauwkeurig aan. Waarom worden meer dieren toegestaan in bewaakte dan in onbewaakte terreinen. Is dit een beloning voor het bewaken? Waarom bij 40 hectare 50 fazanten vrij en bij 45 ha. ineens 100 stuks? Wat is excessieve bejaging?

Alle door de Jachtraad genoemde randvoorwaarden zijn slechts schone schijn en suggereren een beredeneerd beleid. Nergens blijkt waarop ze berusten, waardoor men er alle kanten mee uit kan. De schaarse, in de provincie werkende ambtenaren van het ministerie van landbouw, die dit soort vergunningen moeten beoordelen, zijn niet in staat de aanvragen serieus te onderzoeken. Over de oncontroleerbaarheid van de fazantenuitzetvergunningen heeft de SKF zich reeds in de vorige Argus uitgelaten.

Jachtopzieners

In de praktijk is het toezicht op de naleving van de Jachtwet grotendeels in handen van mensen, die in dienst van jagers zijn en die meestal ook zelf jagen. De Jachtraad weet dit ook en verwijst niet

HET AFSCHIEDSGESCHENK

voor niets naar het economische belang van jachtopzieners bij het fokken, uitzetten en voeren van fazanten. Een mooi tableau voor de broodheer en zijn gasten is daarbij belangrijk. De SKF acht het onfatsoenlijk mensen te belasten met overheidstaken als zij aan zulke verleidingen bloot staan. Ook wijst de SKF op de vaak onvoldoende of misleidende voorlichting, die de jachtopzieners van jagers en vakorganisaties krijgen. Op 21 juni 1985 gebeurde dat nog eens overduidelijk op de jaarvergadering van de Nederlandse Vereniging van Jachtopzichteners blijkens een verslag van de rede van haar voorzitter, jhr. mr. E. L. van Sminia, in de Nederlandse Jager van 13 juni 1985 (helderziendheid?). Hij zegt, dat het vroeger zoveel beter was, toen jachtopzieners nog gebruik mochten maken van nu verboden vangmiddelen als gifeieren en vosseklemmen en daarmee een rijke fauna in stand hielden. Is dit niet een kleinering van de Jachtwet, waarvan de jachtopziener toezicht op de naleving moet houden. Jonkheer Van Sminia vindt ook, dat het schadelijk wild (heet dat tegenwoordig niet anders?) een onevenredige druk op de fauna uitoefent. Hij zegt er, zoals in die kringen gebruikelijk is, niet bij wat hij verstaat onder onevenredig.

Tot slot komt jonkheer Van Sminia weer met de beschuldiging, dat universitair onderzoek en dat van het Rijksinstituut van Natuurbeheer niet objectief zijn, maar een vooropgestelde anti-jacht mening weergeven. Door jachtopzieners verzamelde gegevens gooien deze wetenschappers in de prullenmand of zij manipuleren ermee. Blijkens zijn meesterstitel heeft Van Sminia hoger onderwijs genoten. Hij zal dus toch gehoord hebben, dat men wetenschappelijke rapporten moet beoordelen aan de hand van de als bewijsmateriaal gebruikte gegevens, en dat men ze moet veroordelen als deze gegevens onjuist of onvolledig zijn en geen basis vormen voor de gestelde konklusies. Hij had er goed aan gedaan aldus te handelen in plaats van zijn (minder opgeleid) gehoor alleen maar te vertellen, dat al die wetenschap onbetrouwbare flauwekul is. Wie kan het de mensen kwalijk nemen, dat zij een opsporingsbeleid voeren, dat niet strookt met de officiële wet en de op wetenschappelijk onderzoek gestoelde richtlijnen? Arme vossen, arme haviken, arme fazanten!

Vossen

De Jachtraad heeft zich ook gebogen over de Vossennotitie van Minister Braks, welke de SKF als lang niet slecht beoordeelde (zie Argus 84/4).

De Jachtraad is veel minder enthousiast en toonde dit in een vaag en feitelijk nietszeggend stuk. Zelfs de SKF is het met sommige passages uit de kritiek van de Jachtraad op de vossennotitie eens. Zo heeft de minister bijvoorbeeld niet gezegd wat een redelijke vossenstand is en

hoe die bereikt dient te worden. De Jachtraad weet dit trouwens ook niet, want zij doet geen voorstellen in die richting. De SKF deelt echter niet de zorgen van de Jachtraad over de invloed van vossen op bodembroeders - zelfs het korhoen komt weer te voorschijn - en sierkippen. Via de gefokte fazant gaat de belangstelling van de jagers kennelijk ook al naar dat pluimvee uit. Men zou die dieren natuurlijk ook in een hokje kunnen opsluiten, zoals algemeen gebruikelijk is. De Jachtraad konstateert terecht, dat volgens de wet de grondeigenaar en de jachthouder mogen bepalen, wat ze met vossen doen, maar deze privatisering gaat de heren nu ineens te ver. Ze vinden dat de minister actief moet gaan optreden en een actief vossen-beheer moet gaan stimuleren, want anders gaat alles verkeerd. Het zal ons benieuwen, wat de minister zich aantrekt van dit wonderlijke advies van de Jachtraad. De natuurbeschermingsleden vonden het in ieder geval zo onschadelijk, dat ze niet hebben tegengestemd.

De nieuwe Vogelwet

Het ontwerp voor een nieuwe Vogelwet is ingediend bij de Tweede Kamer. Tot onze verbazing is de Tweede Kamer helemaal vergeten, dat zij al in 1977 een motie op voorstel van de heer Beekmans heeft aangenomen, om de Nederlandse faunawetgeving te harmoniseren. Ook de minister, die het nieuwe wetsvoorstel heeft ingediend, heeft bij herhaling verklaard, dat hij een voorstander van harmonisering en afstemming van de faunawetgeving is en daarom de nieuwe Vogelwet graag wil behandelen in samenhang met een wijziging van de Jachtwet. Dit lukt weer eens niet, want de minister heeft het voorontwerp van de jachtwetwijziging nog niet klaar en er zijn vele maanden van overleg met officiële instanties en organisaties nodig, voordat het als ontwerp naar de Raad van State kan. Vervolgens duurt het indienen bij de Tweede Kamer nog enkele maanden.

Door alle vergeetachtigheid heeft de Tweede Kamer besloten in augustus reeds een begin te maken met de behandeling van de nieuwe Vogelwet. Op dat tijdstip weet nog niemand wat er in het wijzigingsvoorstel van de Jachtwet staat. Wederom dreigt dus een ongecoördineerd stuk faunawetgeving tot stand te komen, ondanks alle openlijke verklaringen dat zulks niet gewenst is. De SKF heeft haar ongerustheid hierover ter kennis gebracht van het Presidium van de Tweede Kamer en aan de leden van de Vaste Commissie voor Landbouw, die het wetsontwerp in eerste instantie behandelt. Jammer, het had zo gemakkelijk beter gekund.

Sportvissen en wetenschap

Bij de voorbereiding van de door de SKF geplande studiedag over het sportvissen zijn twee voordrachten gepland over

onderwater-ekologie. Ons uitgangspunt was de vis; over de man, die ze met zijn hengel uit het water haalt wordt al genoeg gepraat. Daar zijn we dus niet zo in geïnteresseerd. Hoe leven vissen en andere organismen onder water met elkaar en met hun omgeving, dat is voor de SKF belangrijk.

De Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV) en de Landbouwhogeschool hebben naar onze mening een aantal bekwame wetenschapsmensen in dienst, die over de onderwater-ekologie een goed verhaal zouden kunnen houden. Helaas liet de OVV ons weten geen wetenschapper te kunnen leveren als de hengelsportbonden geen spreker op ons symposium mochten afvaardigen. Hengelaars zijn uiterst bekwaam in het aan de haak slaan van vissen en het praten over zichzelf, maar niet in de ekologie van de vissen. Wat dit betreft is er een groot verschil tussen hengelaars en jagers. Hoewel de KNJV nooit aan een van onze symposia heeft deelgenomen, vormde dit geen beletsel voor wetenschappers hun medewerking te verlenen. Dit in tegenstelling tot de visserijbiologen, die zich niet zonder hengelaars durven vertonen. Zou hun kennis enkel ten dienste van de vissers staan? U ziet op 19 oktober wel, hoe het is afgelopen. ■

Kado voor de ganzen

In Argus 85/1 is een voor de ganzen erg nadelige fout geslopen. Wij verzochten u een bijdrage te storten om de uitgifte van het SKF-ganzenbord mogelijk te maken. Veel donateurs deden dat, maar ze kregen hun geld teruggestort door de girodienst. Wat bleek: de plaatsnaam, die bij het speciale gironummer opgegeven was, klopte niet. Er stond Den Haag en dit moet zijn Boxtel. Voor hen die toch nog de ganzen willen steunen met een bijdrage nogmaals ons gironummer: SKF-Jubileumjaar giro 7532 te Boxtel.

Luxe hobby, schadelijk voor natuurbeheer Valkerij en havikerij zijn niet roofvogelvriendelijk

Reinier Akkermans

De op komst zijnde nieuwe Vogelwet houdt geen grote opruiming onder allerlei „dwaze gebruiken”, zoals kooivogels, kievitseieren rapen, havikerij en valkerij. Zelfs het jagen met slechtvalken blijft toegestaan. Ondanks, dat de slechtvalk-populatie in Europa kwetsbaar is en de valkerij een ernstige bedreiging voor deze soort vormt. Vanouds worden jachtvogels immers aan de natuur onttrokken. Ook de meeste valkeniers vinden dit roven uit de natuur onverantwoord (Toch gebeurt het nog). Hun oplossing: fokken van roofvogels. Onze oplossing: beëindiging van de valkerij en havikerij, dan ben je van al het gekunstel af. Met oud en echt heeft de hedendaagse valkerij niets meer van doen.

Geen traditie

In Nederland mag de valkerij met twee vogelsoorten beoefend worden. Sommigen jagen met slechtvalken (de eigenlijke valkerij) en anderen (havikiërs) maken gebruik van de havik (havikerij). Bij het woord „valkerij” denken velen aan een oud vaderlands kultuurgebruik. Hoe oud de valkerij ook mag zijn, een oud kultuurgebruik is het in Nederland niet meer. Rond 1850 is, met het ter ziele gaan van de Royal Loo Hawking Club (een club van, merendeels buitenlandse, vrienden van de latere koning Willem III) de valkerij uit Nederland verdwenen. Deze RLHC was al niet meer dan een laatste stuip trekking van de valkerij in Nederland.

Reeds midden in de 18e eeuw kende ons land geen actieve valkeniers meer.

De oorsprong van de valkerij ligt in Azië, waarna de Romeinen deze sport in Europa introduceerden. Aan het begin van de Middeleeuwen (Karel de Grote) is de valkerij in Nederland gearriveerd. Gemeengoed is het nooit geworden. De beoefenaren bleven beperkt tot edelen en rijke burgers. Met de ondergang van de adel was ook de valkerij een aflopende zaak, niet alleen in Nederland, maar ook in België, Engeland en Frankrijk. Alleen in Duitsland met zijn vele vorstendommen is de valkerij blijven bestaan.

Wat bleef wel

Bij het opstellen van de huidige Vogelwet in 1936 was het vliegen en jagen met roofvogels, zo kan men wel stellen, reeds twee eeuwen uit Nederland verdwenen. Op dat moment waren er in Nederland geen valkeniers. Toch laat de Vogelwet 1936 de valkerij en de havikerij toe. Toentertijd was het niet de opzet van de opstellers de valkerij te herintroduceren. Men dacht aan een mogelijke ervaring van het kort daarvoor uitgestorven beroep van roofvogelvanger en africhter (treiner).

De plaats Valkenswaard was van ouds een centrum van handel in roofvogels. Het beroep van vanger en trainer is met name in de Brabantse Kempen en aangrenzend België beoefend. De afgerichte vogels werden grotendeels naar het buitenland verkocht. Van-

Een slechtvalk op de trek in Nederland. (Foto Henk Harmsen)

Havik op konijnenjacht. (Foto Jacques van der Neut)

af de 17e eeuw tot omstreeks 1900 vond dit vangen plaats. Men ving vooral overwinterende en trekkende roofvogels. Door ontginning en bebossing van de heidevelden werd de Kempen steeds minder geschikt als pleisterplaats voor deze trekkers. Als gevolg van deze biotoopverandering namen de vangsten af en was het vangen niet langer lonend. In aangrenzend België (Turnhout) is nog tot 1945 een vanger actief geweest.

Dat de Vogelwet 1936 juist met de opleving van het beroep roofvogelvanger rekening hield, getuigd de toelating van de klapekster als jachtvogel. Dit dier was een hulpmiddel bij het op traditionele wijze vangen van roofvogels, maar verder niet van belang bij de valkerij. In de nieuwe Vogelwet is voorgesteld de klapekster als jachtvogel te schrappen en het bezit ervan te verbieden.

De nieuwe valkerij

De wederopstanding van het vangersberoep heeft niet plaatsgevonden. Wat wel gebeurde was de introductie van de valkerij en havikerij in Nederland. In 1938 werd het valkeniersverbond „Adriaan Mollen” opgericht. Met uit het buitenland afkomstige vogels en kennis wordt sindsdien de valkerij en havikerij weer in Nederland beoefend. Momenteel zijn in ons land vier valkeniersverenigingen actief. Het bezit van een levende havik, slechtvalk of klapekster staat een

ieder vrij. Wanneer iemand zo'n dier in de volière heeft zitten is hij niet strafbaar. Daarentegen moet een dode (of geprepareerde) havik of slechtvalk van een preparateursmerkje voorzien zijn, anders is het bezit ervan verboden. Voor het vervoer van, en dus ook voor het jagen met havik of slechtvalk is een Vogelvergunning J nodig. Daarnaast is voor het jagen nog een jachttak vereist.

Eind 1984 waren 91 havikiërs en valkeniers in het bezit van een vergunning. Tegenwoordig bezitten zij 118 haviken en 36 slechtvalken. Voor de vervanging van verloren gegane exemplaren (sterfte, ontsnapping) zijn jaarlijks ongeveer 10 nieuwe haviken en 5 slechtvalken nodig. De haviken zijn afkomstig van legale wildvang (uitborsten) uit West Duitsland, Oostenrijk of Finland (In Finland worden jaarlijks circa 5800 haviken verdelgd). De slechtvalken komen niet uit de vrije natuur, maar zijn afkomstig van fokkerijen in West Duitsland of Nederland.

Hoge en lage vlucht

Het jagen met haviken heet de lage vlucht. De havikier draagt de havik op de hand en wanneer hij een geschikte prooi (konijn, kraai) ziet, lanceert hij de vogel, die in een korte duikvlucht probeert de prooi te slaan. De lage vlucht stelt weinig eisen aan het terrein en kan op veel plaatsen beoefend worden, mits er niet teveel publiek is. De ware valkerij is het jagen met slechtval-

Een havikiers-havik heeft een prooi geslagen. (Foto Jacques van der Neut)

ken. Met deze, zogenaamde hoge vlucht werd van origine vooral op reigers gejaagd, maar dat is tegenwoordig verboden. Thans jaagt men met de slechtvalk vooral op patrijs of fazant. De slechtvalk vliegt hoog in de lucht boven de valkenier, die met zijn hond probeert een fazant of patrijs op te jagen, waarna de slechtvalk de opvliegende vogel grijpt. Voor de beoefening van de hoge vlucht is een vlak uitgestrekt open terrein zonder obstakels (hoogspanningsleidingen, prikkeldraadafrasteringen) en zonder veel dekkingmogelijkheden voor de prooi (bosjes, heggen) noodzakelijk. Een hoge fazanten- en patrijzenstand is eveneens onmisbaar, omdat in het seizoen dagelijks met de valk moet worden gejaagd, daar deze anders zijn konditie verliest. Terreinen, die aan de eisen voor de uitoefening van de hoge vlucht voldoen, komen in Nederland nauwelijks meer voor, zodat de jacht met de slechtvalk bijna geen bestaansmogelijkheden meer heeft.

Bovendien is er een essentieel verschil tussen de huidige en de middeleeuwse valkenjacht. In de middeleeuwen gebruikte men wilde vogels, die na afgericht te zijn, één à twee seizoenen gebruikt werden, waarna ze de vrijheid herkregen. Thans gebruikt men gefokte exemplaren, die het jagen niet in de natuur maar van de mens

geleerd hebben en worden ze tot hun dood gebruikt. Blijkens de niet aflatende vraag van (buitenlandse) valkeniers naar afgerichte wildvang-slechtvalken zijn deze wilde dieren „superieur” boven gefokte exemplaren. Kennelijk is het verschil in jachtkwaliteiten groot. Zowel het fokken van havik als slechtvalk is tegenwoordig technisch mogelijk. Het fokken met haviken in gevangenschap is veel minder succesvol dan de fok van slechtvalken. Bovendien zijn voor de havikerij voldoende wildvang vogels uit het buitenland beschikbaar. Haviken fokken geschiedt voornamelijk door mensen, die dat leuker vinden, omdat het zo moeilijk is.

Het fokken van slechtvalken is veel eenvoudiger en in tegenstelling tot wildvang-haviken zijn voor de valkerij wildvang-slechtvalken niet toegestaan. Het ministerie van Landbouw en Visserij weigert daarvoor een vervoersvergunning af te geven. Voor hun slechtvalken zijn de Nederlandse valkeniers aangewezen op gefokte dieren. Zo zijn er in Nederland reeds enkele personen, die op relatief grote schaal slechtvalken fokken.

Geen ekologische noodzaak

Naast het fokken van roofvogels ten gunste van de valkerij wordt ook het natuurbehoud als argument pro fokken aangehaald. Met de gefokte dieren kunnen bedreigde popula-

ties versterkt worden en is het mogelijk soorten te herintroduceren waar ze verdwenen zijn, zo wordt dan vaak gesteld.

Na de inzinking van de jaren 60 heeft de havik in Nederland overal zijn potentiële biotopen weer bezet. De stand is momenteel zodanig, dat bepaalde lieden zelfs tot illegale vervolging overgaan, omdat ze vinden dat er teveel zijn. Het uitzetten van haviken is op grond van de huidige ontwikkeling van de havikenpopulatie onzinnig.

De situatie rond de slechtvalk ligt enigszins anders. Deze soort is in Nederland slechts een incidentele broedvogel. Ook in het verleden broedde hij niet regelmatig. Wel is de slechtvalk een regelmatige wintergast en doortrekker in kleine aantallen. De laatste jaren neemt het aantal in Nederland waargenomen slechtvalken iets toe, terwijl hij op de Veluwe waarschijnlijk een enkele keer tot broeden is gekomen.

Het voorkomen van de slechtvalk in Nederland kan niet los gezien worden van de totale Westeuropese slechtvalkenpopulatie. Het is een onderdeel daarvan. Wanneer het aantal doortrekkers in ons land toeneemt, duidt dit op een vergroting van de Noordwesteuropese populatie. Dit blijkt ook zo te zijn. In Engeland is de soort weer op vooroorlogsnivo (800 broedparen). In Zweden en West Duitsland wordt eveneens een

voortgang gemeld. Gezien de toename in Europa en de natuurlijke herstelcapaciteit van de soort zijn uitzetprojecten voor het behoud van de slechtvalk in Nederland ongewenst. Dit geldt waarschijnlijk voor heel Noordwest en Midden Europa, omdat de slechtvalk zonder direkt menselijk ingrijpen na de inzinking in de zestiger jaren weer in aantal toeneemt.

In 1963 was het aantal broedparen van de havik in Nederland tot 20 gedaald. Om de stand op te krikken zijn toen 40 haviken afkomstig uit Sleeswijk-Holstein uitgezet. Acht exemplaren werden binnen drie maanden al dood gevonden. In 1964 bedroeg het aantal broedparen in Nederland 22 en tot 1970 schommelde dit rond de 25. Hoewel tot 1965 uitgezette haviken waargenomen zijn en enkele zelfs gebroed hebben, heeft het uitzetten geen toename van de havik tot gevolg gehad. Pas in 1970 zette zich een herstel in nadat een aantal milieuverbeterende maatregelen door de overheid genomen waren (verbod op bestrijdingsmiddelen als dieldrin en aldrin). Toen bleek de havik zich op eigen kracht weer omhoog te kunnen werken.

Het uitzetten van gefokte exemplaren kan het natuurlijke herstelproces verstoren, omdat gefokte exemplaren niet precies hetzelfde zijn als wilde. Er ontstaat extra concurrentie en verdringing tussen de dieren. Voor natuurbehoud kan fokken alleen als allerlaatste redmiddel dienen, wanneer een soort op aarde dreigt uit te sterven. Bij de havik en de slechtvalk is dit duidelijk niet het geval: zij redden zichzelf wel.

In het algemeen kan men stellen, dat de grootte van de populatie van een soort in evenwicht verkeert met de draagkracht van zijn biotoop. Verslechtert het biotoop dan neemt ook de populatiegrootte af (en bij verbetering weer toe). Biotoopherstel zal daarom de eerst aangewezen weg zijn om een bedreigde diersoort te redden. Het uitzetten van gefokte exemplaren zal nauwelijks bijdragen aan het herstel van een vogelsoort indien het biotoop niet hersteld is. Het neemt niet de oorzaak van de achteruitgang weg en de uitgezette vogels belanden dus eveneens in een ongunstig biotoop. Bovendien is vanuit natuurwetenschappelijk oogpunt uitzetten alleen te overwegen als een soort niet op eigen kracht het verloren areaal weer kan bezetten.

Slechtvalk extra kwetsbaar

In tegenstelling tot de havik is de slechtvalk een variabele soort met veel regionale rassen en ondersoorten. In Europa alleen al komen van deze cosmopolitische soort drie ondersoorten voor. Bij het fokken gebruikt men lang niet altijd raszuiver materiaal, waardoor natuurlijke genetische barrières doorbroken kunnen worden. Zo heeft men bij enkele fokkerijen in West Duitsland de Noordwesteuropese ondersoort *peregrinus* gekruist met de Zuideuropese ondersoort *brookei*. Door middel van kunstmatige inseminatie is het zelfs mogelijk giervalk, slechtvalk en smelleken onderling te kruisen en deze bastaarden blijken vruchtbaar te zijn. Het teniet doen van de verschillen tussen

Havikier met havik in het veld. (Foto Fred Hess)

(onder)soorten en rassen verstoort de evolutionaire processen, die het mogelijk maken, dat de slechtvalk in veel biotopen over de hele wereld optimaal aangepast is. Wanneer kunstmatig gefokte eenheids-slechtvalken in de natuur ontsnappen kan door vermengen verlies van allerlei genetische eigenschappen optreden waardoor de flexibiliteit van de soort en daarmee de kans op voortbestaan verminderd.

Door genetische manipulatie kan niet alleen een soort eenheidsvalk ontstaan, maar is het ook mogelijk voor de valkerij een supervalk te ontwikkelen. Men selecteert dan op dieren met goede jachteigenschappen en probeert deze steeds te verbeteren. Bij dit fokken kunnen gemakkelijk allerlei aanpassingen aan het leven in gevangenschap optreden. De dieren, die het beste in gevangenschap fokken krijgen de meeste

nakomelingen, zodat de soort langzaam domesticert en vervormt tot een soort huisdier.

Dat dit soort zaken voor het natuurbeheer ongewenst en zelfs schadelijk kunnen zijn, spreekt voor zichzelf, maar ook de valkerij is er niet mee gebaat. De huidige sport komt daardoor steeds verder van de oorspronkelijke valkerij te staan. Derhalve willen ook de Nederlandse valkeniers het fokken beperkt houden en strikt reguleren. Door met raszuivere dieren te werken (iets wat nu al niet gebeurt) en regelmatig terug te kruisen met wilde exemplaren (bloedverversing) hopen ze inteelt en bastaardering te kunnen voorkomen. Wildvang blijft voor een goed fokprogramma dus noodzakelijk.

Schaalvergroting dreigt

Er blijft vraag naar haviken en slechtvalken zolang de valkerij en havikerij bestaan. De-

ze vraag wordt grotendeels opgevuld door de gefokte slechtvalken en de uit het buitenland afkomstige wildvang-haviken. Het bestaan van een afzetmarkt voor havik en slechtvalk en de toelevering daarvan schept handelskanalen. Het is naïef te veronderstellen, dat aan het fokken, vangen of afleveren van deze roofvogels niets verdiend wordt. Handel in deze dieren is gewoonweg niet te vermijden. De handelaren hebben hun eigen belangen bij de valkerij en havikerij en zullen proberen deze sporten te propageren, waardoor ze hun afzet (en dus de verdiensten) kunnen vergroten. De wisselwerking tussen vraag en aanbod stimuleert de valkerij. Vooral voor de op eenvoudige wijze te fokken jonge slechtvalkjes moet een eigenaar gezocht worden. Een ruim aanbod zal deze dieren ook voor anderen betaalbaar maken en waar geld kan rollen, ontstaan ook illegale knoeierijen.

Dat het fokken populair dreigt te worden blijkt ondermeer uit de 19 aanvragen voor een fokvergunning voor slechtvalken, die eind 1984 bij het ministerie van Landbouw en Visserij in behandeling waren. De huidige Vogelwet (1936) is onduidelijk over het wel of niet toestaan van het kweken met de legaal in bezit zijnde slechtvalken en haviken. De nieuwe wet bindt het fokken aan een vergunning. Gezien de belangstelling en het succes waarmee enkelen nu reeds fokken, zal het fokken van roofvogels een grote vlucht nemen wanneer de overheid dit toelaat. Het fokcircuit wordt ongetwijfeld ontkontroleerbaar. Er zijn altijd lieden, die de gelegenheid te baat nemen en het fokken tot beroep maken.

Het fokken van roofvogels wordt daarmee een doel op zichzelf en vervolgens worden de nakomelingen verhandeld. Dit terwijl de Washington Conventie (Cites, bedreigde dieren) de handel in slechtvalken verbiedt en de handel in haviken slechts onder strikt gereguleerde omstandigheden toestaat. Voortvloeiend uit de onderteekening van de Washington Conventie door Nederland kan de regering het fokken van havik en slechtvalk niet toestaan, omdat een onkontroleerbare handel in deze dieren een onvermijdelijk gevolg is.

Valkeniers willen meer

Hoewel op dit moment het aanbod van in het buitenland gefokte slechtvalken groot genoeg is om aan de jaarlijkse behoefte van de Nederlandse valkerij te voldoen, willen sommige valkeniers toch graag zelf gaan fokken. Ze zien het fokken als de enige mogelijkheid de slechtvalk in de toekomst voor hun sport te behouden.

Eigenlijk willen de valkeniers meer. Havik en slechtvalk zijn niet genoeg, ook het vliegen met een sperwer is leuk. Enige jaren terug hebben de valkeniers daarom het voorstel ingediend ook de sperwer als jachtvogel toe te staan, net als in West Duitsland. Door de zich tegen hen kerende opinie van de natuurbeschermers hebben ze dit plan in de koelkast geplaatst en richten ze nu al hun aandacht op de slechtvalk, die ze willen behouden door te vliegen met gekweekte vogels.

Toch is het vliegen met gekweekte vogels niet voor elke valkenier ideaal, blijkens de hardnekkige belangstelling voor wildvang-slechtvalken. Tussen 1976 en 1982 zijn in Engeland 275 slechtvalknesten leeggeroofd (deels ook door eierverzamelaars). Voor een deel van de valkeniers zijn de gefokte vogels slechts een oefening alvorens over te gaan op de „ware” valkerij, het vliegen met wildvang. Blijkbaar is dat toch nog veel leuker.

Ontstaan van de roofvogelhouderij

Het fokken op grote schaal, zoals nu reeds op enkele plaatsen gebeurt, heeft weinig meer met de valkerij te maken. Het vliegen met roofvogels, komt los te staan van het houden van deze dieren in de volière. De grens tussen roofvogelhouderij en valkerij vervaagt steeds meer. Hierdoor ontstaat een soort avikultuur rond de inheemse roofvogels (net als bij de zangvogels met soorten als groenling en putter) en alle uitwassen met bastaarderij en kleurvarianties vanden. Zowel voor de natuurbescherming als de valkerij is dit hoogst ongewenst.

Het toestaan van het bezit van roofvogels wakkert bij sommige mensen de drang aan mooie dingen uit de natuur persoonlijk te bezitten. Neem alleen de populariteit van opgezette roofvogels en wat dan nog mooier is, is het hebben van een levende roofvogel. De natuuredukatie, met zijn streven de mens van de natuur te laten genieten, zonder deze te verstoren of te bezitten, wordt door dit soort dingen grof geweld aangedaan.

Niet alleen het fokken, maar ook het uitborsten van roofvogels voor de valkerij of havikerij werkt ondermijnd. Het publiek krijgt het idee, dat meenemen uit de natuur niet zo erg is. Wordt het weghalen van de jongen van een havik op vergunning toegestaan, dan kan het weghalen van jongen of nesten van veel algemenere soorten als merel of groenling zeker geen kwaad, of niet soms? Het een zal het ander oproepen. Hoe is deze willekeur te verkopen: valkeniers mogen wel dieren aan de natuur onttrekken en kooivogelhouders (de sport van de kleine man) niet. De natuurbeschermingsgedachte wordt door het toestaan van dit soort zaken, die indruisen tegen de algemene beschermingsprincipes, voor het publiek vaag en raakt uitgehoud.

Afschaffing is het beste

De natuurbescherming zit duidelijk niet om de valkerij of havikerij te springen. Beide staan haaks op de belangen van de natuurbescherming. Van cultuurhistorische waarden van het vluchtbedrijf is weinig autentie. Alleen de havikerij wordt nog met wilde vogels bedreven. Hoewel ook de kennis hiervoor uit het buitenland geïmporteerd is, lijkt deze sport nog enigszins op de vroegere, maar havikerij is niet de ware valkerij, dat is het vliegen met de slechtvalk. De hiervoor benodigde honderden hectare grote open jachtvelden zijn in Nederland nauwelijks meer beschikbaar. Bovendien wordt alleen gevlogen met tamme gefokte exemplaren. De echte valkerij kan in Nederland der-

halve nu reeds als uitgestorven worden beschouwd, hoewel nog enkele valkeniers een soort surrogaat-valkerij beoefenen. De hedendaagse valkerij is niet veel meer dan het nabootsen van oude gewoonten. De valkerij heeft nauwelijks nog een bestaansrecht in het dichtbevolkte Nederland.

Met de ontwikkeling van allerlei nieuwe wettelijke regelingen in de nieuwe Vogelwet zal de valkerij en havikerij op papier prachtig geregeld zijn. Echter hoe ingewikkelder het systeem, hoe moeilijker de controle. Zo is bij het fokken niet te controleren of men te maken heeft met werkelijk in gevangenschap gefokte eieren en jongen of met uit de natuur geroofde en bij een in de volière broedende vogel onderschoven jongen of eieren (nodig voor regelmatige bloedverversing).

In de nieuwe Vogelwet wordt voorgesteld het aantal valkeniers en havikers aan een maximum te binden. Dit roept nieuwe problemen en bijbehorende discussies op. Is het maximum 80, 500 of 1000 personen? Wie mag deze sport bedrijven en wie niet, wat zijn de criteria? Waarom mag no. 81 met misschien net zulke goede papieren als no. 80 niet valkenieren? Waar halen de valkeniers in spe hun vogels vandaan; zijn dat allemaal gefokte exemplaren of zitten er ook wilde onder? Worden de vogels verkocht en ontstaat er handel of gaat de overdracht tegen kostprijs? Het valt niet of nauwelijks te controleren.

Voor de natuurbescherming is een goede Vogelwet, die makkelijk uitvoerbaar is van groot belang. De enige wettelijke regeling met betrekking tot havikerij en valkerij waar goed de hand aan gehouden kan worden, is de afschaffing van deze sporten. Beëindiging van valkerij en havikerij maakt, dat er niet geknoeid hoeft te worden met levende roofvogels.

Met het verdwijnen van de valkerij en havikerij verliest de natuurbescherming niets. Zelfs de roofvogelrevalidatie door valkeniers is weinig indrukwekkend en staat in geen verhouding tot de aantallen die asielhouders herstellen. De natuurbescherming wint slechts aan duidelijkheid wanneer zaken als eierrapen, kooivogels, valkerij of havikerij verdwijnen. Op de 85 valkeniers na, zal niemand een traan laten als aan het gekunstel van de valkerij een eind komt. ■

Literatuur

- Binsbergen, A. J., 1980.
- Vogelwet 1936. Tjeenk Willink, Zwolle.
- Natuurbeschermingsraad, 1984. Vergunningbeleid jachtvogels. Advies no 4714, Utrecht.
- Neuteboom, J. A. M., 1984. Het fokken van roofvogels. Verslag Landbouw Hogeschool afdeling Natuurbeheer, Verslag no 755, Wageningen.
- Opdam, P., 1978. De havik. Het Spectrum, Utrecht-Antwerpen.
- Swaen, A. E. H., 1937. De valkerij in de Nederlanden. Thieme, Zutphen.
- Teixeira, R. M., 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

Een sierlijke, schuwe bosbewoner

De eekhoorn

Luc Wauters

Eekhoorns zijn diertjes, die vrijwel iedereen kent. Door hun sierlijke bewegingen en het vaak speels lijkende gedrag, is het waarnemen van deze pluimstaart voor vele wandelaars een aangename verrassing. Toch zijn eekhoorns over het algemeen vrij schuw, waardoor ze er vaak in slagen hun aanwezigheid verborgen te houden. Meestal zijn etensresten (afgekloven denneappels) de belangrijkste aanwijzingen, dat een bos door eekhoorns bewoond wordt. Bovendien lijkt het voor de wandelaar alsof er slechts enkele exemplaren voorkomen in het bos dat hij bezoekt, terwijl in werkelijkheid de dichtheid vrij hoog kan zijn. Niet alleen aan de wandelaar, maar ook aan de aandacht van de bioloog heeft de eekhoorn lange tijd weten te ontsnappen.

De eekhoorn en de mens

De eekhoorn is een dier, dat reeds van oudsher de mens geïnteresseerd heeft, zij het niet steeds om dezelfde reden. De paalwoningbouwers kenden ze al en hebben ze ook gegeten, want in paalwoningen aan de Zwitserse meren zijn eekhoornresten gevonden. De Romeinse wetenschapper Plinius observeerde ze vrij uitvoerig en konkludeerde, dat eekhoorns goede weersvoorspellers waren, en dat ze voorraden aanlegden om voedselschaarste te overleven.

Met de opkomst van de bonthandel werd de eekhoorn door een nieuwe groep mensen belaagd, de pelsjagers. Vooral in Scandinavië en in Siberië worden ze commercieel bejaagd voor de pelsindustrie.

Het eekhoornonderzoek kwam het eerst in Groot-Brittannië op gang in de jaren vijftig. De oorzaak hiervan was in feite de uit Noord-Amerika ingevoerde grijze eekhoorn, die daar op vele plaatsen een spektakulaire areaalsuitbreiding kende ten koste van de inheemse rode eekhoorn. Ongeveer gelijktijdig werden in Duitsland studies gemaakt over eekhoorns in gevangenschap, waarbij de nadruk op de voortplanting lag. Mijn eigen onderzoek startte in 1983 in de Merodese bossen te Herenthout (Antwerpen) met het doel de ekologie van het dier te bestuderen.

Sierlijke akrobaat

De rode eekhoorn behoort tot de familie van de Sciuridae (250 soorten), waarin twee groepen te onderscheiden zijn, grond- en boomeekhoorns. De boomeekhoorns zijn zeer goed aangepast aan het leven in bomen en kunnen behendig ondersteboven denneappels plukken of immense sprongen door de boomkruinen maken om aan een achtervolger te ontsnappen. Vanzelfsprekend vertonen ze een aantal, onder invloed van natuurlijke selectie geëvolueerde, morfologische (lichamelijke) aanpassingen. Ze bezitten lange, beweeglijke, sterk gespierde achterpoten, waardoor grote sprongen gemaakt kunnen worden. De nagels zijn lang en sterk gekromd, zodat ze stevig vast in de schors gehaakt kunnen worden bij het klimmen of dalen langs de stam.

Van de zintuigen zijn de ogen erg belangrijk. Ze zijn zodanig gebouwd, dat de dieren

een breed gezichtsveld hebben en goed vertikale elementen kunnen waarnemen, hetgeen bij het klimmen van belang is. Door middel van gevoelige borstelige tastharen aan de hand- en voetwortels, de binnenzijde van de voorpoten, de onderzijde van het lichaam en de staartbasis kunnen obstakels tijdens het lopen over takken vermeden worden.

Tenslotte speelt de staart een belangrijke rol. Hij wordt gebruikt om het evenwicht te bewaren bij het lopen over dunne takken en als een soort valscherp bij het springen. De staartharen kunnen hierbij met behulp van spiertjes platgelegd of opgezet worden. De staart wordt in de bronst ook gebruikt als optisch signaal, waarbij de eekhoorn er traag zijdelings mee zwaait of hem op een speciale manier omhoog houdt. Bij het slapen rolt de eekhoorn zich op en gebruikt de staart als deken.

Kort huwelijk

Eekhoorns hebben in naaldbossen meestal twee worpen per jaar. De jongen van de eerste worp worden, na een draagtijd van 38 à 40 dagen, begin maart geboren. De tweede worp heeft plaats omstreeks begin juli. In een populatie met een hoge dichtheid nemen alleen de wijfjes met het grootste gewicht aan de voortplanting deel. Ook onder de mannetjes heerst een felle concurrentie.

Enkele dagen voor het wijfje in oestrus (vruchtbare periode) komt, dringt het mannetje haar leefgebied binnen en begint haar te volgen. Eerst stelt zij zijn avances niet op prijs en tracht hem te verjagen. Na enkele dagen echter laat zij zich benaderen, waarna een aantal paringen plaatsvindt. Geduld en doorzettingsvermogen zijn voor een mannetjes eekhoorn noodzakelijke eigenschappen wil hij het tot vaderschap brengen. Eenmaal zwanger verjaagt het wijfje haar partner en zal alleen de jongen grootbrengen.

Liefdevolle moeder

Eekhoornwijfjes zijn zorgzame moeders. De eerste dagen na de geboorte blijven ze veel in het nest en foerageren in de onmiddellijke omgeving, waarbij ze zeer agressief tegen soortgenoten optreden. Er worden 3 tot 8, meestal 5, blinde naakte jongen geboren. De ontwikkeling verloopt traag. Na 10

Eekhoornonderzoek (Foto Luc Wauters)

tot 13 dagen krijgen ze hun eerste donshaar, pas na 3 weken zijn ze dichtbehaard. De ogen gaan rond de dertigste dag open. Na 5 weken zijn alle snijtanden zover ontwikkeld, dat ze vast voedsel kunnen eten. De moeder besteedt veel zorg aan het schoonhouden van de jongen en likt hun uitwerpselen op, om het nest schoon te houden. Bij gevaar brengt zij de jongen over naar een veiliger nest.

Tijdens hun eerste uitstapjes zal de moeder de jongen vergezellen, waarbij met geluiden contact wordt gehouden. Ze worden nog getolereerd tot ze ongeveer 3 maanden oud zijn, waarna het altruïstische moedergedrag plaats maakt voor de typische onverdraagzaamheid van eekhoorns ten opzichte van elkaar, en de jongen uit hun moeders leefgebied worden verjaagd.

Dichtheid

Mijn studiegebied in de Merodese bossen was 40,4 ha groot en bestond hoofdzakelijk uit naalddhout. Door de eekhoorns te vangen en met draadjes in de oren te merken, was ik in staat de meeste dieren individueel te herkennen. Een eekhoorn heeft meerdere nesten, meestal 2 of 3, die in groepjes bijeen gelegen zijn. Meestal worden de nesten in naaldbomen gebouwd. Ze zitten vrij hoog en dicht tegen de stam aan. De nesten worden het gehele jaar door gebruikt als rust, schuil en slaapplek. Door het aantal nesten

in een bepaald gebied te tellen en te delen door het gemiddelde aantal nesten per eekhoorn is de dichtheid van de eekhoornpopulatie ter plaatse te bepalen. Omdat de nesten van een eekhoorn in groepjes bijeen liggen, is het gemiddeld aantal nesten per dier eenvoudig te bepalen (zie figuur 1).

In het studiegebied bedroeg het aantal eekhoorns in november 1983 47 stuks, zodat de dichtheid 1,16 per ha was. Er bestaat ook een korrelatie tussen het aantal getelde nesten en het aantal gevangen eekhoorns (zie figuur 2). In november 1984 heb ik mijn tellingen herhaald. Het aantal eekhoorns bedroeg toen 59 of gemiddeld 1,46 per ha, hetgeen een toename van 26% betekent ten opzichte van het jaar daarvoor.

Het aantal nesten, dus ook het aantal eekhoorns, was niet even groot in alle percelen. Ze hadden een opvallende voorkeur voor meer dan 35 jaar oude grove den en corsicaanse den (2,25 individuen per ha). Het aantal nesten in jongere bospercelen (20 tot 25 jaar oud) was aanzienlijk kleiner (1,32 individuen per ha). Jong bos (tot 15 jaar oud) werd volledig gemedend. Deze verschillen in dichtheden staan in verband met de zaadproductie van het bosperceel. Hoe meer voedsel permanent beschikbaar is, hoe groter de eekhoorndichtheid (figuur 3).

Territoriaal gedrag

In naaldbossen beschikken eekhoorns over een voorspelbare en uitgebreide voedselbron: de zaden van dennebomen.

Het is daarom te verwachten, dat ze een territorium verdedigen om zich van een exclusief voedselaanbod te verzekeren. In het studiegebied hebben de dieren een vrij groot leefgebied, mannetjes gemiddeld 2,63 ha (tussen 1,52 en 3,59) en wijfjes gemiddeld 2,05 ha (tussen 1,56 en 2,38). De leefgebieden overlappen elkaar sterk, maar van sociale groepen (bijvoorbeeld gezamenlijk foerageren), zoals bij grijze eekhoorns, is geen sprake. Bij agressieve interacties zijn de zwaarste mannetjes dominant over de andere dieren.

Gedurende de periode, dat voldoende denneappels beschikbaar waren, bleven de leefgebieden konstant van grootte. Tijdens

Eekhoorn (Foto Luc Wauters)

de rest van het jaar was hun mobiliteit veel groter.

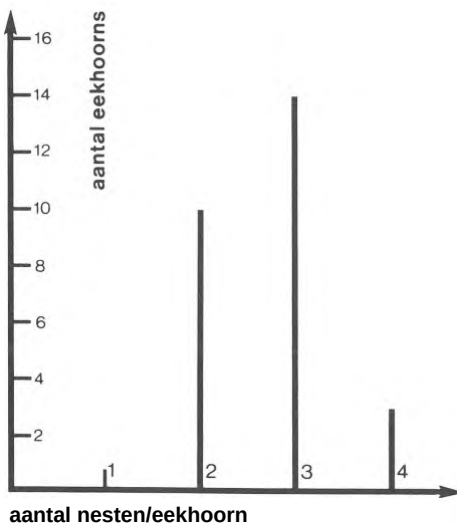
Verspreiding in het bos

Tijdens de late zomer en de vroege herfst spenderen de eekhoorns vrij veel tijd in ei-

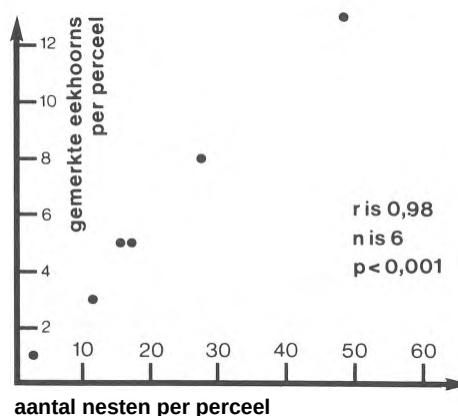
ken (september 10,9%) en beuken (september 24,5%). Gedurende deze periode koncentreren ze zich op het kortstondige, maar overvloedige, aanbod van eikels en beukenootjes. In september zitten ze ook veel in de lork (25,3%) knagend aan lork-appels.

De zaden van grove den en corsicaanse

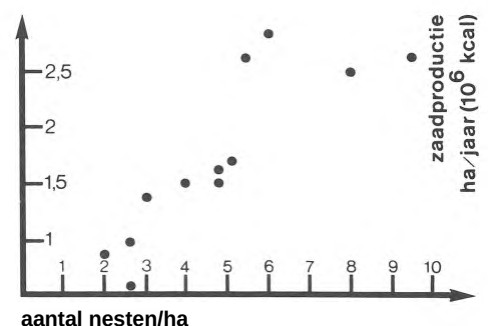
Figuur 1. Aantal eekhoorns, dat twee, drie of vier nesten bewoont op een totaal van 74 getelde nesten.

Figuur 2. Korrelatie tussen het aantal nesten en het aantal gemerkte eekhoorns in verschillende percelen.

Figuur 3. Korrelatie tussen het aantal nesten en de zaadproductie per oppervlakte-eenheid in verschillende percelen.

Soms zijn eekhoorns weinig schuw (Foto Pieter Eibers)

den blijven van juli tot maart in de denneappel zitten en vormen gedurende 9 maanden van het jaar een overvloedig voedselaanbod (november 97,7%; maart 96%; zie figuur 4). Eekhoorns komen in de vroege herfst vrij veel op de grond (16,5%), waar ze bezig zijn met het aanleggen van voedselvoorraden. Terwijl ze in de winter vrijwel niet uit de bomen weg te slaan zijn, worden ze vanaf maart weer veel op de grond aangetroffen (zie figuur 5). Ze zoeken dan naar voorraden en afgevallen denneappels, omdat het zaadaanbod in de bomen niet meer geoogst kan worden. Bovendien worden nu tal van andere voedselitems gegeten. Het voedselaanbod heeft dus een duidelijke invloed op de activiteit van de eekhoorn.

Voedsel en schade

Hoewel nuttig en schadelijk termen zijn, die de mens op een dier plakt en die zuiver ekologisch gezien geen betekenis hebben, is het toch van belang voor de relatie tussen mens en eekhoorn. Eekhoorns zijn hoofdzakelijk zaad- en vruchteneters, zodat er voed-

selkompetitie met de mens kan ontstaan. (Dat heet dan schade). In tuinen nabij bossen, grote fruitboomgaarden, bessenkwekerijen of op hazelnoot- en walnootplantages kunnen eekhoorns een deel van de oogst verorberen, maar een sporadische „stouterik” uitgezonderd, zijn de klachten wat betreft de rode eekhoorn hierover niet groot.

Gedurende de periode april-juni, wanneer geen zaden beschikbaar zijn, schakelt de eekhoorn over op een zeer variabel dieet. Hij gedraagt zich dan als een echte opportunist, zich voedend met alles wat enigszins eetbaar is van schors, jonge twijgen, knoppen van loof- en naaldbomen tot dierlijk voedsel (insekten, eieren, jonge vogels) toe. Hij plundert dan weleens een vogelnest. Gedurende ongeveer 80 uur observeren heb ik dit slechts eenmaal waargenomen (spreuwennest), zodat deze vorm van predatie naar mijn idee van weinig invloed op de vogelstand van het bos zal zijn. In april graaft de eekhoorn ook een deel van zijn in de herfst aangelegde voorraden op. Dit hamsteren van voedsel (vooral denneappels en eikels) komt bij vrijwel alle eekhoorn-

soorten voor. De inheemse rode eekhoorn begraaft op veel plaatsen kleine voorraden, die hij niet verdedigt en waarvan een deel ook door andere individuen zal worden opgegraven.

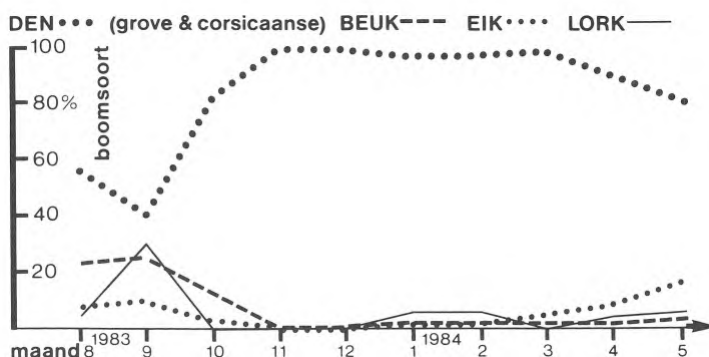
Het meest belangrijke in de optiek van nut en schade is de interactie van de eekhoorn met de bomen in zijn habitat. Vroeger dacht men, dat door het eten van de zaden de regeneratie van sommige boomsoorten (eik) in het gedrang kwam. De huidige opvatting staat hier lijnrecht tegenover. Nu is men er van overtuigd, dat het verstopen van zaden in de grond door eekhoorns (bij het aanleggen van voorraden) de verspreiding (dispersie) van zaden (eik, beuk) juist bevordert (Kenward, 1983). De zaadrijping en dispersie zouden bij sommige boomsoorten zelfs zodanig geëvolueerd zijn, dat de eekhoorn de zaden makkelijker kan benutten en verspreiden. Er is dus sprake van een soort symbiose tussen eekhoorn en boom. Voor de eekhoorn is de relatie voordelig doordat hij over voldoende voedsel beschikt en de boom is erbij gebaat door een betere verspreiding van zijn zaden.

Het afstrippen van schors bij naaldbomen is, economisch gezien, de meest belangrijke schade, die de rode eekhoorn veroorzaakt. Soms wordt hij daarom bejaagd in jonge aanplanten in Schotland en Scandinavië, waar hij door het eten van knoppen en jonge scheuten groeischade kan veroorzaken. Het is de eekhoorn bij het baststrippen niet om de schors zelf te doen, maar om het onderliggende floem (vaatweefsel), dat rijk aan voedingsstoffen is (Kenward, 1983). Wanneer de schors rondom de stam helemaal weggegeten is, zal de boom sterven. Vooral wegens dit gedrag is de geïntroduceerde grijze eekhoorn in sommige streken van Engeland tot een probleem uitgegroeid. ■

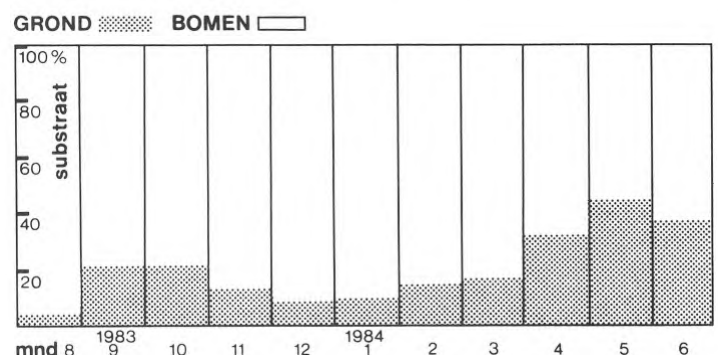
Literatuur

- Grzimek, 1970. Het leven der dieren, deel XI Zoogdieren 2. Spectrum Utrecht-Antwerpen.
Kenward, R.E., 1983. The causes of damage of red and grey squirrels. Mammal Review 13:159-166.
Tittensor, A.M., 1977. Red squirrel. In: Corbet, G.B. and H.N. Southern, The Handbook of British mammals. Blackwell, Oxford.
Wauters, L. A. 1984. Inleidende studie tot de populatie-ecologie van de Europese rode eekhoorn. Licentiaats thesis Universitaire Instelling Antwerpen.

Figuur 4. Gebruik van verschillende boomsoorten.

Figuur 5. Percentage van de totale activiteit gespendeerd op de grond en in de bomen.

Jacht medeverantwoordelijk vervuiling milieu

Loodverontreiniging door jagers

Edo Knegtering

Eind 1984 verscheen in het tijdschrift „Landschap” een opmerkelijk artikel door J. van Bon en J. J. Boersema van de Interfacultaire Vakgroep Energie en Milieukunde van de Rijksuniversiteit Groningen, getiteld „De belasting van de Nederlandse bodem door metallisch lood”. Volgens deze auteurs is de hoeveelheid loodhagel van niet te onderschatten betekenis voor de loodbelasting van de bodem. Hetzelfde geldt voor lood dat door sportvisser wordt verspeeld.

gels?). In Engeland „verspelen” sportvisser 250 ton lood per jaar. Behalve met hagelgeweren wordt nog eens 194 ton lood verschooten met ander wapentuig, zoals luchtdrukgeweren. Naast de 35.000 jagers schieten ook 3000 kleiduivenschutters met hagelpatronen. Welk deel van de totale looduitworp voor hun rekening komt is niet bekend.

Beste oplossing: niet schieten

Van Bon en Boersema bespreken in hun artikel ook een aantal alternatieven voor loodhagel en een aantal mogelijke maatregelen die de effecten van loodverontreiniging verzachten. Eén voor de hand liggende maatregel, namelijk minder schieten en visser, laten ze onbesproken. Toch opperen ze

Atmosferisch lood

Uit de door Van Bon en Boersema gehanteerde cijfers (uit 1977) blijkt, dat de totale loodbelasting in Nederland 1448 ton lood per jaar bedraagt. Deze waarde is exclusief het lood dat in „pure” metaalvorm (metallisch) in het milieu terecht komt. Het niet-metallische lood is lood in de vorm van een of andere chemische verbinding, zoals het antiklop middel tetraethyllood in benzine. Tetraethyllood is de voornaamste veroorzaker van de 779 ton atmosferische belasting aan lood per jaar. In verschillende landen wordt er naar gestreefd het loodgehalte in benzine te verlagen. In Nederland geldt een norm van 400 mg per liter. Wanneer die norm verlaagd zou worden naar 150 mg per liter, zoals in Zwitserland of West-Duitsland, wordt de atmosferische belasting teruggebracht van 779 naar circa 300 ton lood per jaar. Zo'n 480 ton lood per jaar minder.

Metallisch lood

Van Bon en Boersema berekenden met behulp van gegevens van het Centraal Bureau Statistiek (CSB) de jaarlijkse belasting van het milieu door loodhagel. In 1983 vond een netto import plaats van 12.936.000 hagelpatronen. De schrijvers nemen aan dat die hoeveelheid jaarlijks verschooten wordt. In Nederland zelf worden geen hagelpatronen geproduceerd. Verder gaan ze uit van een gemiddeld jachtpatroon, dat 32 gram lood bevat. Het aantal patronen vermenigvuldigd met 32 levert een jaarlijkse loodbelasting op van 414 ton. Dit is metallisch lood: korreltjes lood, die op de bodem liggen.

De chemische verschijningsvormen van lood (metallisch en niet-metallisch) verschillen in giftigheid, maar in hoeverre is niet helemaal duidelijk. Dat bemoeilijkt de vergelijking van de verschillende waarden. Helemaal doet het echter niet zoveel terzake. Metallisch lood is op zichzelf al zo giftig dat de door jagers in het milieu gebrachte hoeveelheden ongerustheid rechtvaardigen.

Dodelijke gevolgen

In hun artikel sommen Van Bon en Boersema een aantal gevolgen op van loodvergiftiging bij vogels: opname van lood in de bloedbaan, geringe doorspoeling en uitscheiding, verhoogde loodresiduen in lever, nieren, botten, spieren en veren, gewichtsa-

Niet alleen de huls blijft achter, ook het lood (Foto Martijn de Jonge)

name, testikulaire degeneratie, afname ei-productie, verlaagde levensvatbaarheid van nakomelingen, verminderde reaktiesnelheid en sterfte. Ook blijkt dat in een experimentele situatie opname via de maag door eenden van 1 loodhagel nr. 8 (73 mg lood), 2 loodhagels nr. 6 (samen 292 mg lood) en 5 loodhagel nr. 4 (samen 1025 mg lood) respectievelijk leidden tot sterftepercentages van 35% binnen een maand, 100% binnen 5 weken en 100% binnen 3 weken.

Ook buiten het laboratorium vallen slachtoffers onder watervogels door loodhagelopname. Veel soorten watervogels nemen bij het fourageren steentjes op om hun voedsel mechanisch beter te kunnen verteer. Om dezelfde reden worden andere harde partikels zoals loodkorrels opgenomen. Dit fenomeen kan ernstige vormen aannemen. Uit Noord-Amerika komen cijfers van miljoenen dode watervogels per jaar. Vooral rond kleine wateren met een hoge watervogeljachtdruk, zoals eendeputten, kan de hagelconcentratie hoog oplopen. Vroeg of laat komt al dit metallisch lood in de rivierloop terecht.

De gevolgen van loodverontreiniging beperken zich niet tot vogels. Opstapeling van lood is ook gekonstateerd bij regenwormen. Verder blijkt dat valhagel een verhoogd (biologisch beschikbaar) loodgehalte in de bodem kan veroorzaken dat via gras tot normoverschrijdende waarden in kuilvoer voor koeien en zelfs tot normoverschrijdende waarden in koeien heeft geleid, zoals in Friesland nabij een kleiduivenschietbaan

Niet alleen jagers

Ook sportvisser blijken mede schuldig aan loodvergiftiging (en sterfte onder watervo-

de mogelijkheid een bovengrens te stellen aan het aantal patronen dat per persoon op kwetsbare waterwildverzamelplaatsen mag worden verschooten. Dit laatste komt neer op minder schieten.

Het stoppen van de plezierjacht (met name op waterwildpleisterplaatsen) lijkt de Stichting Kritisch Faunabeheer een meer konstruktieve oplossing dan de gesugereerde symtoombestrijdende maatregelen als het omploegen van de bodem, het verjagen van vogels van terreinen met een extreem hoog lood-hagel-gehalte, en het kunstmatig aanbieden van grote hoeveelheden maagkiezel aan vogels. Verder noemen Van Bon en Boersema ijzerhagel als alternatief voor loodhagel. Het loodprobleem wordt hiermee inderdaad opgelost, maar vervangen door een ijzerprobleem. Bij gebruik van een gekombineerde lood-ijzerlegering blijkt haemosiderosis, een ijzer-opstapelingsziekte op te treden.

De twee onderzoekers van de Groningse Universiteit laten geen twijfel bestaan over de ernst van de problematiek en dringen aan op onderzoek dat een antwoord geeft op de vraag in hoeverre dit metallisch lood is terug te dringen. Opmerkelijk: deze bijna vergeten, maar niet geringe bijdrage van jagers (en wellicht sportvisser) aan de loodbelasting van het milieu. En dan te bedenken dat er nog niet zolang zoiets bestaat als de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu, een tak van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging, die zich bezighoudt met het opkopen van natuurgebieden om te bejagen... ■

Literatuur

Bon, J. van en J. J. Boersema, 1984. De belasting van de Nederlandse bodem door metallisch lood. Landschap 1984/4.

Roofdierjacht en de Nederlandse wet

Reinier Akkermans

Van oudsher vallen alle in Nederland inheemse roofdieren onder het regiem van de Jachtwet. Sinds 1947 is de jacht op das, otter, steenmarter en boommarter gesloten. De jacht op de wilde kat wordt officieel niet geopend, hoewel deze soort in Nederland niet in het wild voorkomt.

Bunzing, hermelijn en wezel mogen in de periode van 15 februari tot 15 augustus niet worden bejaagd (schoontijd).

Vossen en verwilderde (huis)katten behoren tot het wild genoemd in „artikel 8, 1^e lid” van de Jachtwet. Deze naam is een moeilijke omschrijving voor de diersoorten, die tot 1977 onder het begrip „schadelijk wild” vielen. Ondanks de naamswijziging worden ze nog wel als schadelijk beschouwd. Daarom is de jacht op vos en verwilderde kat het gehele jaar toegestaan.

Voor de jacht op roofdieren gelden in het algemeen dezelfde bepalingen als voor de jacht op andere wildsoorten. De jacht op roofdieren, indien geopend, is toegestaan van zonsopgang tot zonsondergang. Op zondagen en christelijke feestdagen is jagen verboden. Alleen kastvallen mogen ook 's nachts en op zon- en feestdagen gebruikt worden.

Jagen met geweer

Naast het bezit van een jachttakte geldt voor de jacht op roofdieren met een geweer de 40 hectare regeling. Dit wil zeggen, dat een jager minstens het jachtrecht op 40 aaneengesloten hectare grond in zijn bezit (of gepacht) moet hebben om te mogen jagen. Hij mag in zijn jachtveld dan jagen op verwilderde kat, vos, bunzing, hermelijn en wezel.

Een grondgebruiker (boer, tuinder), die de jacht verpacht heeft, behoudt altijd het recht op zijn land het „schadelijk wild” (artikel 8-wild) te doden. Wil hij daarbij ook van een geweer gebruik maken, dan geldt ook voor hem de 40 hectare regeling. Hij moet dan minstens 40 hectare grond in gebruik hebben. Een boer mag dan echter alleen op vos en verwilderde kat jagen, niet op bunzing, hermelijn en wezel. Is het terrein kleiner dan 40 hectare, dan kan een vergunning krachtens artikel 53 van de Jachtwet voor het met geweer bestrijden van schade veroorzakende dieren aangevraagd worden. Tot ongeveer 5 jaar geleden werden dergelijke vergunningen op grote schaal afgegeven. Vrijwel elke boer was in het bezit van een artikel 53 vergunning. De meeste van deze vergunningen werden door de boeren niet gebruikt voor de jacht op vos of verwilderde kat maar voor het schieten van kraaien, houtduiven of konijnen. Momenteel wordt door de overheid een meer terughoudend beleid gevoerd bij de afgifte van deze vergunningen.

Andere middelen

Grondgebruiker en jachthouder mogen ook met andere middelen dan het geweer op schadelijk wild (vos, verwilderde kat) jagen. Toegestaan zijn middelen tot slaan en delven, honden en kastvallen. Een kastval is een val met deurtjes, die dichtslaan als een dier naar binnen is gegaan. Andere valtypen (zonder deurtjes zoals valkuilen of fuiken) zijn niet toegestaan. Het is de grondgebruiker ook toegestaan om andere personen

middels een schriftelijke vergunning toestemming te geven op zijn land schadelijk wild te doden.

Sinds de wetswijziging van 1977 is het gebruik van klemmen, gifreizen of ander vergiftigd lokaas verboden. Tot 1977 werden klemmen en gif in Nederland veelvuldig gebruikt bij de wettelijk aangewezen schadelijke dieren.

Sinds de wetswijziging van 1977 worden bunzing, hermelijn en wezel niet langer tot het schadelijk wild gerekend. Dit betekent ondermeer, dat een grondgebruiker deze soorten niet meer zelf op zijn land mag bejagen. Ook het gebruik van kastvallen of schop en stok (middelen tot slaan of delven) is daardoor verboden bij de jacht op de kleine marterachtigen. Er is een uitzondering: de grondgebruiker mag bunzing, hermelijn en wezel wel op zijn erf bejagen. Het gebruik van kastvallen, middelen tot slaan of delven en het geweer zijn ook hier verboden, zodat het bejagen van kleine marterachtigen op het erf niet te verwezenlijken is, hoewel het is toegestaan.

In Friesland bestaat een vereniging van murdejagers. Ze jagen 's nachts met hond en schop op bunzings (murde). Deze praktijk is illegaal, omdat de nachtojacht op de bunzing verboden is, de schop (een middel tot delven) niet toegestaan is, en voor de bunzingjacht het bezit van het jachtrecht en een jachttakte vereist is.

De vossejacht

De jacht op vossen wordt vaak bedreven in de vorm van drijfjachten. Kastvallen worden weinig gebruikt, omdat het succes gering is. Een andere veel gebruikte methode is het uitgraven van vosseholen. Dit gebeurt vooral in het voorjaar als de vossen jongen hebben. Als de vos uitgegraven is, wordt hij neergeknuppeld of geschoten. Ook honden worden veelvuldig bij de vossejacht gebruikt. Een speciaal getrainde hond (meestal tackel of terrier) wordt door een pijp de

Op de vos staat nog altijd f 15 premie (Foto Fred Hess)

burcht binnen gelaten, waarna de hond de vos naar buiten zal proberen te jagen (springen in jagerstermen). De vluchtende vos wordt vervolgens door de jager geschoten. De jacht met een meute honden (parforcejacht) is in Nederland niet toegestaan.

Wegens zijn vermeende schadelijkheid staat op het doden van de vos nog steeds een premie. De Nederlandse overheid betaalt f 15,- voor elke ingeleverde dode vos.

Misbruik van kastvallen

Door aas in de val te leggen lokt men een dier naar binnen. Met de keuze van het soort aas en de plaatsing van de val is het enigszins mogelijk te selecteren op de vangst van één bepaalde soort. Graan of haver trekt fazanten of konijnen aan en vlees of vis lokt roofdieren.

Wat de roofdieren betreft is met een kastval slechts het vangen van vos of verwilderde kat toegestaan. Slechts voor het vangen van verwilderde katten worden kastvallen veelvuldig toegepast. Door de geringe selectiviteit van de vallen kan met een vosseval ook een das of bunzing en kan met een katteval net zo makkelijk een wezel, hermelijn of bunzing gevangen worden. Met uitzondering van de das zullen de meeste gevangen dieren niet vaak levend ontkomen. De wet gebiedt, dat verboden soorten onmiddellijk weer in vrijheid gesteld worden. Het is niet verboden na het loslaten de vluchtende hermelijn, bunzing of wezel af te schieten. Hetgeen dan ook veelvuldig gebeurt.

Het toestaan van de jacht met kastvallen op vos en verwilderde kat, maakt het verbod de overige roofdieren met dit middel te vangen onkontroleerbaar. Dit haat in de wet kan het best opgevangen door een algeheel verbod op het vangen van roofdieren met kastvallen. Een andere mogelijkheid is de

verplichting elke val te voorzien van een rond gaatje van circa 6 cm in diameter, waardoor bunzing, hermelijn of wezel kan ontsnappen.

Bezit van dode en levende roofdieren

Hoewel het sinds 1947 verboden is otter, das, steenmarter en boommarter te doden, is het bezit van deze dieren nog lange tijd toegestaan geweest. Pas 20 jaar later bij de wetwijziging van 1977 is het bezit van uit het wild afkomstige levende dieren en huiden (waaronder ook opgezette dieren worden verstaan), van uit het wild afkomstige exemplaren, van deze vier soorten verboden. Exemplaren, die al in het bezit waren voordat dit verbod van kracht werd of die uit het buitenland afkomstig zijn, zijn van dit verbod uitgezonderd. In sommige landen zijn deze vier soorten wel legaal bejaagbaar en de Nederlandse jager moet zijn jachttrofee mee naar huis mogen nemen, vindt de wetgever. Voor dergelijke exemplaren kan een ontheffing bij het Ministerie van Landbouw en Visserij aangevraagd worden. Ook voor dieren, die in eigen land legaal verkregen zijn, wordt een ontheffing verleend. Dit is het geval met verkeersslachtoffers en doodgevonden dieren, die een natuurlijke dood gestorven zijn. Deze vele uitzonderingen maken knoeierijen simpel. Aan de neus van het beest is niet te zien of hij in Nederland of in het buitenland geschoten is. Een verklaring omtrent afkomst is snel gefabriceerd.

Bovendien is er nog een belangrijke uitzondering op dit verbod. Dieren, die in gevangenschap zijn gefokt, zijn geen wild in de zin van de jachtwet en vallen derhalve ook niet onder de werking van de jachtwet. Gefokte boommarters, steenmarters, dassen en otters mag men nog steeds vrij bezitten, zowel dood als levend. Ook voor het fokken met deze dieren is geen enkele vergunning vereist. De enige voorwaarde: de dieren mogen niet uit het wild afkomstig zijn. Vos, wezel, bunzing en hermelijn mogen momenteel zonder beperkingen gehouden worden. Het als huisdier houden, fokken, prepareren of verkopen van deze dieren staat een ieder in Nederland geheel vrij. Ook in de schoontijd van wezel, hermelijn en bunzing is het bezit van deze dieren niet strafbaar, mits men ze niet in het veld voorhanden heeft. Slechts het jagen op deze soorten is gereguleerd, maar eenmaal in bezit is vrijwel alles geoorloofd.

Veel roofdieren worden speciaal gedood om ze aan een preparateur te verkopen. De prijs die een preparateur betaalt voor een gedode vos (f 50 tot f 75) is aanzienlijk hoger dan de overheidspremie.

Voor roofdieren is het wenselijk, dat spoedig een algeheel verbod op het bezit van dode of levende exemplaren ingevoerd wordt, ongeacht hun herkomst. Met name een prepareerverbod is in het belang van de roofdierbescherming, omdat dit de markt verkleint en de handel in deze dieren bemoeilijkt. Eventueel kan een systeem met merkjes, die nadat ze zijn aangebracht niet zonder beschadiging kunnen worden geopend, (zoals de Vogelwet 1936 kent) over-

Opgezette kleine marters zijn nog steeds niet verboden (Foto Dirk Griel /NCBR)

wogen worden. Met een dergelijk merkjes-systeem kan prepareren van dood gevonden dieren voor edukatieve doeleinden mogelijk blijven. Hoewel men beducht moet zijn voor uitwassen, want ook dit is niet waterdicht te maken. Maar welke regeling men ook bedenkt, hij moet op de eerste plaats controleerbaar zijn.

Wettelijke verbeteringen

Uitgaande van het feit, dat een algehele bescherming van roofdieren (dus ook het stoppen van de jacht) gewenst is, is een goede wettelijke bescherming van de roofdieren binnen de Jachtwet nauwelijks realiseerbaar zonder deze ingrijpend te wijzigen. Bovendien kent Nederland een Natuurbeschermingswet waarin de bepalingen, nodig voor een adequate bescherming, reeds opgenomen zijn. Aanpassing van de jachtwet ter bescherming van de roofdieren zou een sterke overlap tussen beide wetten kreeëren. Dit is juridisch ongewenst. De natuurbeschermingswet kent een soort bescherming, die verder gaat dan een jachtverbod. Behalve het opsporen en doden van het beschermde dier verbiedt de natuurbeschermingswet ook het vernielen van nesten of holen en het verontrusten of bezitten van dode of levende dieren ongeacht hun herkomst. Bovendien kent deze wet een instrument om het biotoop te beschermen middels aanwijzing tot beschermd natuureservaat. Helaas gebeurt dit te zelden. Een belangrijke leemte in de natuurbeschermingswet kan opgevuld worden door een wijziging, die de instelling van een faunafonds mogelijk maakt. Uit dit faunafonds kunnen niet alleen schade veroorzaakt door beschermde dieren, maar ook positieve beheersmaatregelen en onderzoek betaald worden.

Ook voor de nog bejaagbare soorten (vos, wezel, hermelijn, bunzing) is vanuit natuurbeschermingsoogpunt een algehele bescherming gerechtvaardigd. Schade aan landbouw of volksgezondheid (rabiës) is nauwelijks te verwachten. Ook andere belangen zullen door een dergelijke bescherming niet of nauwelijks worden geschaad. In geval van

problemen kan middels de aangifte van een vergunning ingegrepen worden. Bijkomend voordeel van ingrijpen op vergunning is, dat het ministerie overzicht houdt over de aantallen en de aard van de schadegevallen.

Ekologisch gezien vervullen de landroofdieren een sleutelfunctie, die gelijkwaardig is aan die van de roofvogels. Wettelijk zou dit tot uitdrukking moeten komen door de landroofdieren eenzelfde bescherming te geven als de roofvogels thans genieten.

Politiek gezien zal de bescherming van de vos uiterst moeilijk liggen. De tijd lijkt nog niet rijp, maar een eerste aanzet kan gegeven worden door alvast hermelijn, wezel en bunzing tezamen met boommarter, otter, das, steenmarter en wilde kat over te brengen naar de natuurbeschermingswet. Ook de natuurbeschermingsraad heeft dit geadviseerd.

Van een betere wettelijke bescherming moeten geen wonderen worden verwacht. Het kan slechts een bijdrage leveren tot het voortbestaan van de inheemse roofdieren in samenhang met andere maatregelen. Het is de basis voor verdere beschermende maatregelen. Edukatief zal de opnemering in de natuurbeschermingswet eveneens een stap voorwaarts betekenen. De jachtwet is immers veel meer geassocieerd met doden en schadelijk, terwijl men bij een natuurbeschermingswet meer denkt aan beschermen en behouden. Momenteel zijn het slechts jachtbelangen, die opnemering in de natuurbeschermingswet en daarmee een adequate bescherming van de roofdieren, verhinderen. ■

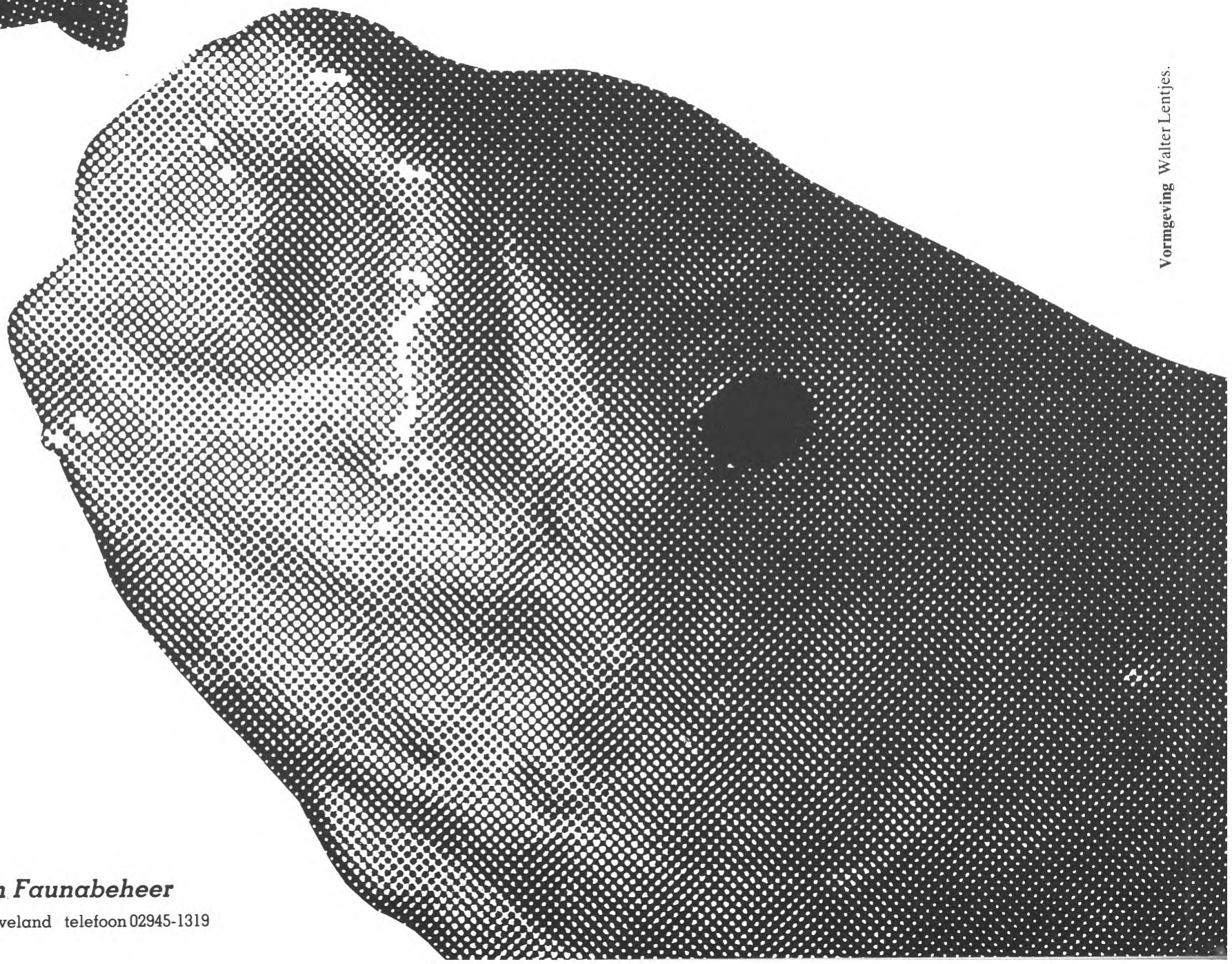
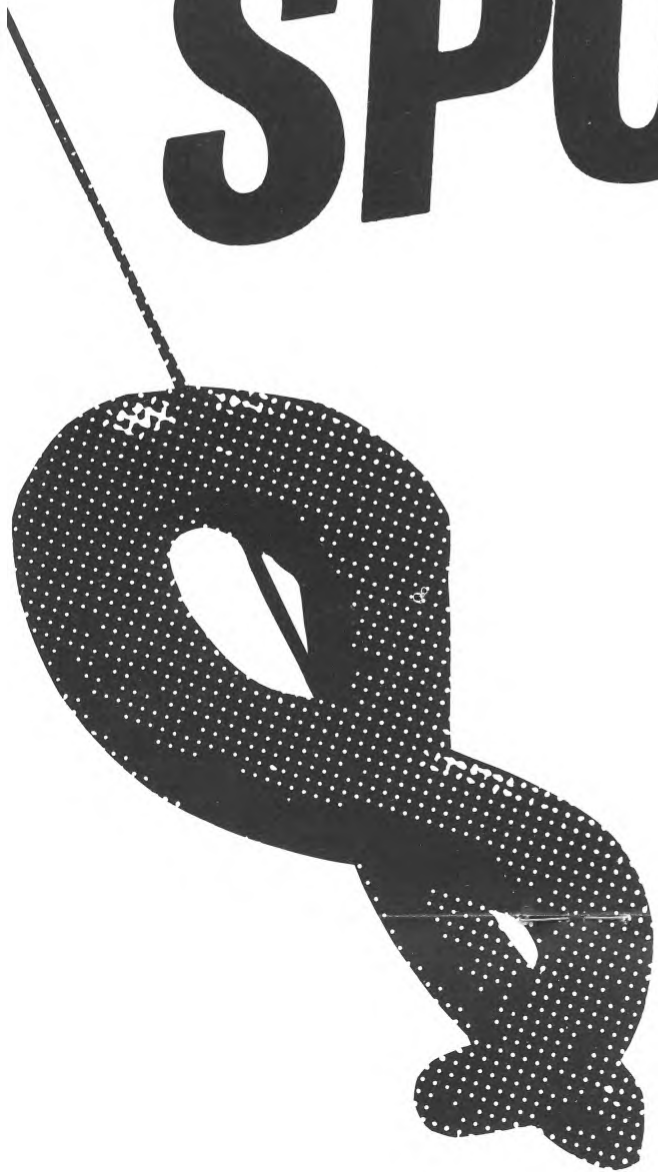
Literatuur

- Kramer, Q.J.M., 1983. Jachtwet en nuttige dierenwet 1914. Tjeenk Willink, Zwolle.
- Natuurbeschermingsraad, 1984. Herziening besluiten beschermde inheemse plante- en diersoorten. Advies no 4743, Utrecht.
- Rijksinstituut voor Natuurbeheer, 1983. Natuurbeheer in Nederland; Dieren. Pudoc, Wageningen.
- Veraart, J.A.J.M. & J. Plugge, 1975. Natuurbeschermingswet en natuurschoonwet 1928. Tjeenk Willink, Zwolle.
- Weess, G.J. van, 1985. Bejaagbare soorten schietseizoen 1985-1986. Argus 10 (3).

SKE SPORTVISDAG

19 oktober 1985
KRASNAPOLSKY
Amsterdam

Vormgeving Walter Lentjes.

Stichting Kritisch Faunabeheer

Postbus 76 1243 ZH 's-Graveland telefoon 02945-1319

SKF SPORTVISDAG

19 oktober 1985, Hotel Krasnaspolsky, Dam Amsterdam

Kosten f 7,50 pp. exclusief lunch.

Opgeven door dit bedrag vóór 1 oktober a.s. op girorekening 3522188 t.n.v. penningmeester SKF te Boxtel o.v.v. SKF sportvisdag over te maken.

Na 1 oktober ontvangt u toegangskaart en programma.

Nadere informatie bij SKF, postbus 76, 1243 ZH's-Graveland, tel. 02945 - 1319 of tel. 04116 - 78446.

Programma

- 10.00 Zaal open
- 10.30 Opening door SKF-voorzitter ir. W. L. Jansen
- 10.40 Midas Dekkers: Dierenbeschermingsaspect
- 11.00 Dirk Boon: Wetgeving en regelgeving
- 11.20 Koffie
- 11.50 Dick Hellenius: Vis en Ekologie
- 12.20 Lunch
- 13.30 Diskussie o.l.v. Mevrouw A. Grewal
- 15.30 Sluiting

In Nederland wordt door ongeveer 2 miljoen mensen een sport bedreven, die mogelijk nog gekker is als het zo verfoeide jagen. Bedoeld wordt de sportvisserij. Is het eigenlijk wel een sport? Stilletjes aan het water zitten, hengelje uit, haakje onder water en dan hopen op een vis, die hapt. Het lijkt onschuldig en zo rustig.

Schijn bedriegt. Wordt het niet hoog tijd voor de natuurbeschermers in te zien, dat vissen geen speelgoed zijn. Dat vissen behoren tot de inheemse fauna en een plaats innemen in het ecosysteem. Net als vogels en zoogdieren moeten vissen niet nodeloos in hun bestaan bedreigd worden. Wat is het verschil tussen het vangen van een torenvalk of een snoek? Beide zijn roofdieren, maar de een mag men wel vangen en de ander niet.

Vissen zijn tot nu toe een vergeten diergroep. Toch zijn ook zij de moeite waard.

Sportvissen is niet alleen een gruwel voor het dier zelf, maar pleegt tevens een aanslag op het onderwatermilieu. Een milieu waarin wij niet met het blote oog kunnen waarnemen. Denk eens aan de gevolgen van het uitzetten van tonnen karpers, of de faunavervalsing met regenboogforel en graskarper, of de verstoring van vogels langs de waterkant, of...

Argumenten te over voor de Stichting Kritisch Fauna-beheer op te komen voor de vissen en ter gelegenheid van haar 10 jarig bestaan een discussiedag te organiseren over de gevaren en de bedreigingen van het sportvissen voor de natuur. Aan bod komen onder meer het dierenbeschermingsaspect, de wet en regelgeving, de waterekologie en de natuurbeschermingsaspecten.

Wildbeheereenheden scheppen nieuwe kansen voor jagers

Gerrit van Weess

Het nieuwe fenomeen binnen de jachtwereld is de wildbeheereenheid. Dit is een door jagers opgerichte stichting of vereniging, waarin ze hun jachtvelden onderbrengen. Vervolgens gaan deze stichtingen en verenigingen ook zelf jachtvelden huren. Zo ontstaan grote aaneengesloten jachtvelden van soms meer dan 10.000 hectare, waar één wildbeheereenheid het jachtrecht heeft. Door middel van vergunningen worden de deelnemende jagers gerechtigd op het terrein van de wildbeheereenheid te jagen. Per 40 hectare laat de Nederlandse jachtwet een jager toe, zodat een groot aantal plezierjagers kan deelnemen.

Uit nood geboren

Het verschijnsel wildbeheereenheid is ontstaan als een soort antwoord van de jagerij op de antiplezierjachtlobby vanuit de natuurbescherming. De jachtwet van 1954 stelt dat een jachtveld minimaal 40 hectare groot moet zijn. Zo zijn grote delen van Nederland als een soort lappendeken opgedeeld in kleine jachtveldjes met elk zijn eigen plezierjager. Soms werken buurjagers samen, maar vaak ook niet. Ieder heeft zijn eigen doelstelling en ideeën over een juist wildbeheer. Met allerlei kunstgrepen probeert elke jager in zijn eigen veldje zoveel mogelijk dieren te schieten.

Van werkelijk faunabeheer kan geen sprake zijn. Voor de meeste soorten is beheer per 40 hectare onmogelijk. Veel diersoorten (vos, ree) hebben immers territoria, die groter dan 40 hectare zijn. Hun leefgebieden lopen door in het veld van de (concurrent) buurjager. Bovendien leeft een dier niet onafhankelijk van zijn soortgenoten, maar maakt hij deel uit van een populatie. Afgezien van het wel of niet noodzakelijk zijn van wildbeheer zal duidelijk zijn, dat de individuele jager weinig zicht heeft op de ontwikkeling van de fauna. Een reeënpopulatie kan makkelijk een terrein van 10.000 hectare bezetten. Voor de 40 hectare-jager is dit niet te overzien. Vanuit de natuurbescherming is er daarom ondermeer op gewezen dat plezierjagers de fauna niet echt beheeren, maar vaak slechts lukraak dieren afschieten zonder de effecten te kennen. Elke jager doet wat hem leuk lijkt.

Om niet geheel uit de boot te vallen als „faunabeheerder” (en dus te kunnen blijven jagen) trachtten enkele jagers in Midden Limburg deze kritiek te doorbreken en uit nood besloten ze hun jachtterreinen samen te voegen. Zo ontstond aarzelend de eerste wildbeheereenheid.

Verdoezeling van het plezier

Een wildbeheereenheid wil zich voordoen als een serieuze belanghebbende in natuurbeheer. Daartoe worden faunabeheerplannen opgesteld. Ze maken een korte termijnplan met daarin zaken als: dit jaar zoveel afschot van konijnen, hazen of patrijzen. Daarnaast hebben ze een lange termijnplan. Hierin staat omschreven hoe de gewenste stand van allerlei diersoorten over vijf jaar

Samenwerking schept nieuwe jachtmogelijkheden (Foto Fred Hess)

moet zijn en welke maatregelen ter verbetering (rasters, uitzetten, bij voeren) in de tussentijd uitgevoerd moeten worden. Ook niet bejaagbare diersoorten worden in de plannen opgesomd om het plan een wetenschappelijk tintje te geven.

Een andere zaak waarmee geschermd wordt, is het jachttoezicht. Wat voor de meeste jagers onbetaalbaar is, kan een wildbeheereenheid met 50 participanten wel: het in dienst nemen van een jachttopzichter. Van de aanstelling van zo'n jachttopzichter op 10.000 hectare moet men niet teveel verwachten. Niet alleen de enorme grootte van het te bewaken terrein, maar ook het feit dat jachttopzichters de belangen van hun jachtheren moeten dienen (fazanten uitzetten, wild bijvoeren, jachtpartijen organiseren, schadelijk wild bestrijden), is niet veelbelovend voor een goede invloed op het natuurbeheer.

Met deze wildbeheereenheden proberen jagers de instandhouding van de plezierjacht als onmisbaar natuurbeheer te verkopen. Het werkelijke motief is eigenbelang: het kunnen jagen.

Nieuwe mogelijkheden

Hoewel de wildbeheereenheden uit nood geboren zijn, blijken ze voor de jagers onverwachte mogelijkheden te scheppen. Het aarzelende begin raakt in een stroomver-

snelling, want tot nu toe onbejaagbare terreinen kunnen door opname in een wildbeheereenheid vaak wel bejaagd worden. Zo zijn er terreinen, die te klein zijn (geen 40 hectare) of die door hun vorm (niet breder dan 300 meter) niet bejaagd kunnen worden. Door opname in een groter geheel zijn deze kleinere veldjes nu ook voor jagers toegankelijk.

Veel ernstiger is de tendens die bij de overheid is te bespeuren. Deze brengt in toenemende mate natuurreservaten, die in beheer zijn bij Staatsbosbeheer, in wildbeheereenheden onder. Het voormalige ministerie van CRM voerde een zeer terughoudend beleid bij het verhuren van de jacht op bij haar in bezit zijnde reservaten. Momen-

teel ziet het er naar uit dat dit beleid opzij geschoven wordt en de jacht wel wordt verhuurd, mits de jagers zich verenigd hebben in een wildbeheereenheid.

Juist met het oog op de jacht in staatsnatuurreservaten komen veel wildbeheereenheden in natuurrijke streken tot stand. Deze vorming van wildbeheereenheden wordt met subsidies uit het Jachtfonds ondersteund. Dit leidt soms tot merkwaardige situaties, zoals het verstrekken van wildredders (soort hark aan een traktor, die dieren verjaagd) aan wildbeheereenheden, die ze op hun beurt aan boeren bij het maaien uitlenen. Zou het niet veel logischer geweest zijn de wildredders aan de gebruikers (boeren) of hun standsorganisaties te verstrekken. De medewerking van het huidige ministerie van Landbouw en Visserij bij het helpen van de jachtbelangen gaat vaak zover, dat de buitendienst-ambtenaar faunabeheer als colporteur optreedt bij het werven van jagers en jachtvelden voor wildbeheereenheden. Ook wordt vaak vergunning verleend voor jachtcontracten van 12 in plaats van de gebruikelijke 6 jaar.

Met deze, theoretisch onsterfelijke, wildbeheereenheden hebben de plezierjagers een adequaat middel gevonden om veel (natuur-)terreinen voor hun hobby te behouden; tenminste als de natuurbescherming niet oppast. ■

Gaaiejacht is plezierjacht

Wim Ruitenbeek

Vlaamse gaaien eten erg veel schadelijke rupsen, maar ook graan, fruit en maïs. Ze eten eieren en jongen van nuttige vogels, maar ook van schadelijke houtduiven (die zoveel graan eten). Ze eten eikels, die daardoor niet zullen ontkiemen, maar andere eikels poten ze op plekken waar ze anders nooit zouden komen. Hoe zit dat nou? Zijn die beesten schadelijk of nuttig? Of zijn die begrippen (weer eens) volstrekt onbruikbaar?

Bosvogels

Vlaamse gaaien zijn van alle bij ons voorkomende kraaiachtigen het meest aan bos gebonden. Dat blijkt bijvoorbeeld duidelijk uit de ervaringen van de onderzoeker Röell (in Bossema, 1979), die het gedrag van kraaiachtigen bestudeerde, en daarvoor een voederplaats inrichtte op 30 meter van een bosrand. Kauwen en eksters maakten daar druk gebruik van, maar Vlaamse gaaien nooit. Toen hetzelfde voer onder de boomkruinen werd gelegd, profiteerden ze er wel van. Dit wil niet zeggen dat ze buiten het bos nooit te zien zijn, maar zonder noodzaak lijken ze open ruimtes te mijden. Overigens kunnen ze overal voorkomen waar bomen zijn, ook in kleine bosjes, houtwallen, singels en moerasbos.

Buiten de broedtijd lijken ze zich wat vaker buiten de beschutting van geboomte te begeven, mogelijk onder invloed van voedselschaarste in het bos. Ze zullen zich echter zelden erg ver van de bomen wagen. Hoewel eikels een zeer belangrijk onderdeel van hun voedselpakket vormen, zijn ze toch niet aan eikebossen gebonden. In Nederland komen gaaien in alle bostypen voor, inclusief naaldbossen. Vergelijkend onderzoek naar dichtheden in verschillende bostypen is echter nooit gedaan, zodat onbekend is, wat hun voorkeursbiotoop is.

De Vlaamse gaai is in de loop van deze eeuw ondanks hevige vervolging door de mens, waarschijnlijk in heel Europa enigszins toegenomen. In ieder geval heeft hij in deze periode zijn broedareaal uit weten te breiden door vanuit de bossen ook parken en tuinen in dorpen en steden te bezetten.

Eikels en eieren

Net als alle kraaiachtigen zijn Vlaamse gaaien uitgesproken alleseters. Hun menulijst omvat een bonte verzameling van dierlijk en plantaardig voedsel. Naast allerlei soorten zaden, noten en vruchten eten ze ook veel dierlijke organismen, van allerlei soorten insecten en andere ongewervelden tot (jonge) vogels en hun eieren. Het plantaardige voedsel kan naast wilde zaden en vruchten ook diverse cultuurgewassen als granen en fruit omvatten. Uit alle onderzoeken blijkt echter duidelijk dat eikels verreweg het belangrijkste gaaievoedsel zijn. In de herfst, de winter en het vroege voorjaar eten gaaien voornamelijk plantaardig voedsel. Eikels zijn daarvan verreweg het belangrijkste: 55 tot 96% (Bossema, 1979). In de broedperiode vanaf april en in de zomer eten de gaaien overwegend dierlijk voedsel. Aanvankelijk zijn dat voornamelijk bladetende rupsen,

die ook het hoofdvoedsel van de opgroeiende jongen vormen, die voor 95% dierlijk voedsel eten.

Uit de voedselanalyses van Bossema (1967, 1979) bleek dat vogels en hun eieren maar een heel gering deel van het voedselpakket uitmaken. Alleen in juni, als de jongen al groot zijn, vlak voor het uitvliegen en in de weken daarna waarin ze nog gevoerd worden, vormen eieren en vooral nestjongen van vogels (zangvogels, duiven, fazanten) een belangrijk deel van het voedsel dat de oudervogels voor hun jonge gaaien aanslepen. De verklaring hiervoor is waarschijnlijk enerzijds dat deze prooi-soorten juist dan volop aanwezig zijn. Anderzijds veronderstelt Bossema dat dergelijke grote prooi in deze tijd nodig zijn om aan de eiwitbehoefte van de al grote gaaiejongen te kunnen voldoen. Het aanslepen van voldoende rupsen zou te veel energie en tijd van de oudervogels kunnen vergen.

Bosbouwers

Bekend is dat Vlaamse gaaien voorraden van eikels aanleggen. In de herfst (september/oktober) als er overvloedig veel nieuwe eikels aan de bomen hangen, verslepen ze daar grote hoeveelheden van om ze vaak een eind verder te begraven. In de loop van de winter en het voorjaar graven ze die provisiekastjes weer op, waardoor ze in staat zijn gedurende een groot deel van het jaar van eikels hun hoofdvoedsel te maken. Het oriëntatievermogen waarmee ze deze voorraden terug kunnen vinden is verbluffend. Bossema (1979) geeft hier een frappante beschrijving van: „Half oktober zag ik dat een gemerkte gaai voedsel in mijn tuin verstopte. Hij vervoerde vier eikels die hij op vier verschillende plekken verstopte: de eerste dichtbij een boomstronk, de andere langs de rand van het gazon. Ik zag deze gaai pas 72 dagen later weer op deze plek. Hij landde pal voor de verstoppplaats bij de stronk en lokaliseerde de verborgen eikel exakt en zonder aarzelen. Hij vloog de boom in en at de eikel op. Daarna vloog de vogel naar het gazon, naderde de rand, pikte tweemaal binnen 1 decimeter van een verstoppplaats in de grond, en vond de eikel bij de derde poging. Hierna keerde deze vogel niet terug in dit deel van de tuin. In mei produceerden de overgebleven verstopte eikels zaailingen.” Dit ooggetuigenverslag illustreert ook een belangrijk bijkomend effect van dit gedrag: een deel van de verstopte eikels wordt niet teruggevonden of vergeten, loopt uit en zorgt zo voor een natuurlijke verjonging van het bos. Eikels die gewoon van de bomen

Vlaamse gaaien komen nauwelijks buiten het bos (Foto Henk Harmsen)

vallen kunnen dat ook wel, maar het bosbouwkundige voordeel van het gaaiegedrag is dat de zaailingen zich over een veel groter gebied kunnen verspreiden. Natuurlijke ondergroei van eiken in eenvormige plantages van naaldbomen bijvoorbeeld, is vaak door Vlaamse gaaien geplant.

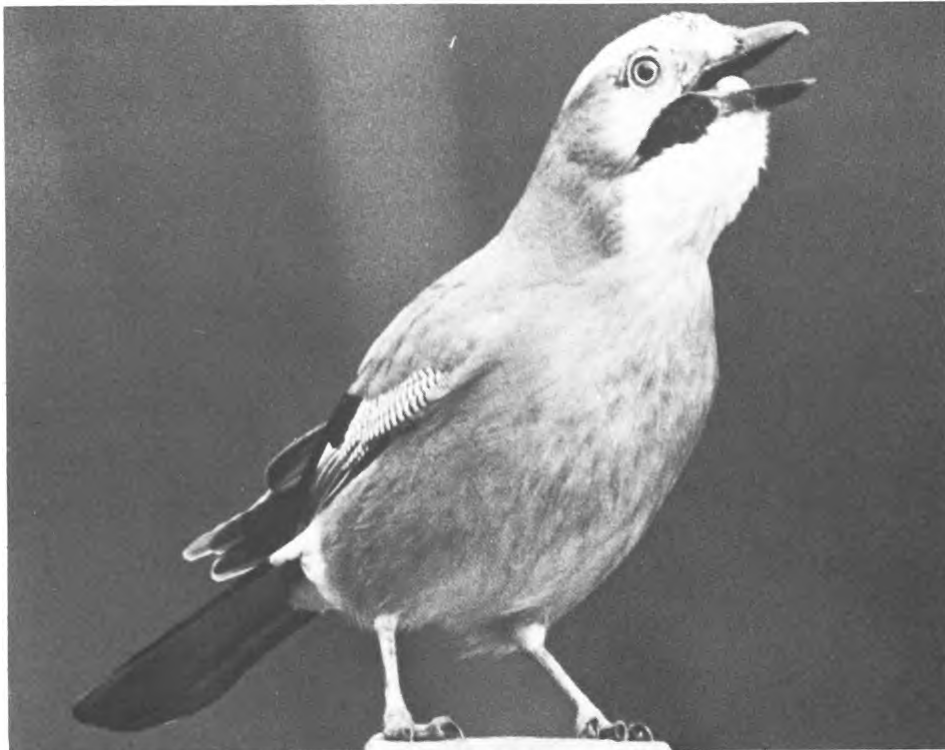
Verwijten

Net als andere kraaiachtigen is Vlaamse gaaien altijd een hoop verweten. Ze zouden de boer schade door van zijn graan, maïs of fruit te eten. Natuurbeschermers klaagden dat zangvogels zich niet zouden kunnen voortplanten, omdat gaaien hun eieren en jongen opvreten. Zelfs bosbouwers klaagden omdat gaaien eikels eten en daarmee de eikebossen zouden schaden. Tenslotte waren er nog de jagers die zagen dat gaaien weleens een fazantenest plunderden, en daarmee was hun vonnis geveld. Gaaien zijn eeuwenlang in heel Europa met alle mogelijke middelen, maar vooral met het geweer bestreden, onder het simpele jagersmotto: „een dooie gaai eet niet meer”.

De één zijn dood...

Die redenering is echter wat al te simpel. Of een dierpopulatie toe- of afneemt, hangt af van de vraag of de jaarlijkse aanwas van jongen groter of kleiner is dan de sterfte. Ook is bekend dat dieren veel meer jongen produceren dan er bij een stabiele populatie kunnen overleven. Verlies van eieren en jongen is dus volstrekt normaal. Predatoren kunnen daarom alleen invloed hebben op de stand van hun prooidieren als zij er meer individuen van vangen dan het prooidier kan produceren. Dat zal in de natuur vrijwel nooit voorkomen.

Predatoren zijn dus vrijwel nooit de faktor die de omvang van een prooidierpopulatie bepaalt. Die bepalende faktor zal haast altijd iets anders zijn, bijvoorbeeld de beschikbare voedselvoorraad. In het geval dat de voedselvoorraad de bepalende faktor is voor de omvang van een dierpopulatie, zal de sterfte van enkele individuen voor de

Een bosbouwer bij uitstek (Foto Henk Harmsen)

overlevende gunstig zijn. Het dode dier eet immers niet meer (dat hebben de jagers goed gezien) en is daardoor niet langer een voedselkonkurrent voor zijn soortgenoten. De overlevingskansen van de overgebleven individuen is daarmee dus vergroot. De één zijn dood is de ander zijn brood.

Zo is bekend, dat Vlaamse gaaien soms meer dan 90% van alle houtduivennesten in een gebied kunnen plunderen (Orden, 1961). Toch is de houtduif nergens achteruit gegaan en de Vlaamse gaai ook niet. Ondanks de komst van de Vlaamse gaai in de jonge Texelse bossen, bleef de stand van de meeste zangvogels er eveneens vooruit gaan (Dijksen, 1978). In het parkbos van mijn woonplaats gaat een hoge dichtheid van niet bejaagde gaaien samen met een zeer hoge dichtheid van merels, roodborstjes, mezen, winterkoninkjes en vele andere zangvogels. Vlaamse gaaien hebben geen invloed op de populatieomvang, noch van de „schadelijke” houtduiven, noch van de „nuttige” zangvogels, en het is te begrijpen hoe dat komt.

Jagers en andere predatoren

Als we jagers opvatten als predatoren wordt ook duidelijk hoe het komt dat de eeuwenlange vervolging van de Vlaamse gaai geen enkel effect heeft gehad op de stand, die zelfs toe heeft kunnen nemen. Van een talrijke, schuwe en slimme vogel als de Vlaamse gaai kunnen jagers nooit zoveel exemplaren schieten dat het afschot de natuurlijke sterfte overtreft. Zolang dat niet gebeurt vergroot iedere geschoten gaai de overlevingskansen van zijn nog levende soortgenoten.

Naast jagers zijn haviken en in mindere mate vrouwelijke sperwers de belangrijkste predatoren van de Vlaamse gaai. Zonder enige twijfel slaan deze vogels heel veel gaaien. Toch had een toename van deze roofvogels in de zeventiger jaren geen ach-

teruitgang van de Vlaamse gaai tot gevolg. De schadelijk genoemde zwarte kraai plundert veel nesten van de schadelijk genoemde Vlaamse gaai. Ook dat heeft geen enkel effect op de gaaienstand, en alweer om dezelfde reden.

„Beheren”

De jagers maar „beheren”. Ze doden kraaien, „want daar zijn er te veel van”, ze doden haviken, „want daar zijn er te veel van” en ze doden gaaien, „want daar zijn er te veel van”. Het haalt allemaal niets uit, maar de jager, hij schiet voort. De enige, voor de natuur wel degelijk schadelijke effecten zijn, dat natuurlijke selectie vervangen wordt door de willekeur van de jager, en dat er een heleboel verstoring optreedt.

Dat Vlaamse gaaien niet schadelijk zijn voor zangvogelpopulaties is in kringen van natuurbeschermers allang bekend en drong zelfs door tot de minister van Landbouw en Visserij. In 1980 sloot hij om die reden de jacht op de gaai in de broedtijd van 1 mei tot 15 juli. Buiten deze periode bleef de jacht echter geopend vanwege de „schadelijkheid van de Vlaamse gaai voor de landbouw”. Maar de vraag of gaaien al dan niet schadelijk of juist nuttig zijn voor land- en bosbouw is allang niet meer ter zake. Beheren van gaaienpopulaties met het geweer is onmogelijk en dus onzin.

Het nut van schade of andersom

Die schade valt overigens erg mee. Door zijn hekel aan het open veld zal schade voornameel op treden langs bosranden en dus hooguit zeer plaatselijk zijn. Daar komt bij dat deze schade onmogelijk afgewogen kan worden tegen het voordeel van zijn grote rupsenkonsumptie en zijn rol als bosbouwer. De „schadelijke” en „nuttige” effecten van een dierpopulatie vormen zelden zo'n onontwarbare knoop als bij deze alleseter.

Juist daardoor demonstreren ze uitstekend hoe onbruikbaar deze begrippen zijn, zeker voor de ecologie, en in dit geval ook voor de economie. De Vlaamse gaai speelt een ingewikkelde rol in ingewikkelde ecosystemen. Om zijn precieze plaats daarin te bepalen zal nog veel onderzoek nodig zijn, maar we weten genoeg om nu al te kunnen zeggen dat hij in die ecosystemen een onmisbare rol speelt, en dat jacht op deze vogels onnodig, zinloos en dus ongewenst is.

Schuw?

Daar komt bij dat deze jacht schadelijk is voor uw en mijn welzijn. Vlaamse gaaien zijn prachtige, bontgekleurde vogels. Bovendien zijn ze vrij talrijk. Toch zullen de meeste wandelaars in het bos deze pracht maar zelden kunnen bewonderen. Meestal horen ze alleen hun rauwe kreten en zien ze op flinke afstand even een flits door de boomkruinen schieten. De befaamde blauwe veertjes kennen de meesten alleen uit een plukrest van een havik of van de hoedrand van een jachtopziener. Gaaien zijn zeer schuw, en dat is verstandig van ze. Toch zijn het niet per definitie schuwe vogels. In het parkbos van mijn woonplaats gedragen ze zich vertrouwelijk, en laten ze zich gemakkelijk bewonderen. Een paartje nestelde zelfs op 3 meter hoogte boven een pad. In dit park wordt niet gejaagd. Het heeft er dus alle schijn van dat gaaien door de jacht schuw gemaakt zijn. De jacht maakt het, dus ook in dit geval, de natuurliefhebber weer eens moeilijk of onmogelijk van deze vogels te genieten. Wanneer tellen de belangen van de gewone natuurliefhebber ook eens mee in de discussies over de jacht?

Fazanten

Te vrezen valt dat er in feite maar één belang telt bij het open houden van de jacht op de Vlaamse gaai, en dat is het jachtbelang. Jagers roepen nog steeds om het hardst dat gaaien zo schadelijk zijn voor de stand van zangvogels. Dat is onzin, en dat weten de heren allang. Hun werkelijke zorg gaat uit naar de eieren en jongen van hun fazanten. Jagers die goed op de hoogte zijn (die zijn er, echt waar) weten ook allang dat gaaien de fazantenstand net zo min beïnvloeden als die van merels of houtduiven. Maar zulke wetenschap komt ze slecht uit, en zullen we dan ook voorlopig nog niet in „De Nederlandse Jager” vinden. Jagers willen namelijk schieten, liefst op zoveel mogelijk dieren. Gaaijacht is plezierjacht. ■

Literatuur

- Bossemma, I., 1967. De Vlaamse gaai als predator van jonge vogels. *De Levende Natuur* 70, 86-92.
- Bossemma, I., 1979. Jays and oaks: an eco-ecological study of a symbiosis. *Behaviour* 70, 1-117.
- Dijksen, A., 1978. Enige gegevens over het verloop van de populatie van kraaiachtigen en de door hun gepredeerde soorten op Texel. *De Pieper* 17, 53-65.
- Keve, A., 1969. *Der Eichelhäher (Garrulus glandarius)*. Wittenberg Lutherstadt.
- Orden, Chr. van, 1961. Enkele gegevens omtrent de Vlaamse gaai als houtduivenregulator. *De Levende Natuur* 64, 214-215.
- Stichting Kritisch Faunabeheer, 1982. Kraaien in de nesten. Verslag kraaiensymposium. 's Graveland.
- Spaans, A.L., 1983. Vlaamse gaai, ekster, kauw, kraai. In: Rijksinstituut voor Natuurbeheer. *Natuurbeheer in Nederland*; Dieren. Wageningen.

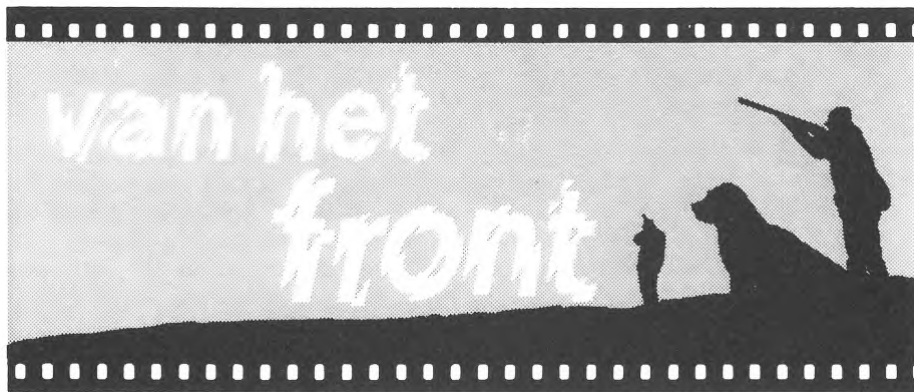

Foto Fred Hess

Verslag van een jachtkermis *De jubileum game-fair 1985*

Rob Musters

Op 7, 8 en 9 juni vond wederom de jagerskermis „Game-Fair 1985" plaats. Plaats van handeling was dit keer een landgoed in het prachtig gelegen gehucht Horssen, vlakbij Druten. De opening van de festiviteiten op vrijdag 7 juni viel letterlijk in het water. Stortbuien veranderden het terrein in korte tijd in een modderbad. Kommentaar van een van de organisatoren: „Volgens mij zit de SKF daarachter".

Twee collaborateurs

Vanwege de regen werden de openingstoespraken van onder een grote paraplu verricht. Het meeste van de toespraken ging verloren voor de (weinig) toehoorders door gebrek aan geluidsapparatuur. Na de gebruikelijke speeches, waarin over en weer lofuitingen kreeg drs. J.

B. Pieters (Direkteur directie Natuur, Milieu, en Faunabeheer) het woord. Hij bracht naar voren het zeer te betreuren, dat de natuurbeschermingsorganisaties massaal (op twee na) niet op de Game-Fair aanwezig waren. Drs. Pieters zei meer in een ontmoeting te zien dan in een konfrontatie tussen jagers en beschermers. Daarbij ging hij aan het feit voorbij, dat Das & Boom en het Wereldnatuurfonds zich genoodzaakt voelden om tussen de jachtgeweren en

de stapelbare lokeenden plaats te nemen.

Ter verdediging voerde iemand van Das & Boom aan, dat de SKF drie dingen goed moest begrijpen, namelijk: dat jagers macht en geld hebben, dat jagers het gebruik van macht niet schuwen, en dat zijzelf geen principes hebben.

Tegenover de jachtreisklubs stond het Wereldnatuurfonds de natuur aan te prijzen met de verkoop van badhanddoeken en pannelappen. Dat is blijkbaar hun manier van natuurbeschermen. Wat er overblijft als de kruitdampen opgetrokken zijn, is niet zo belangrijk.

Ook wanneer jagers op reis zijn kunnen ze onderweg de natuur beheren. Diverse jachtreisorganisaties verkochten afschot van bavianen, lynxen, wilde katten of struisvogels. De

prijzen waren niet mals. Even natuurbeheren in Rusland kost f 1400 voor een auerhaan of f 6800 voor een bruine beer.

Fleurige ballonnen

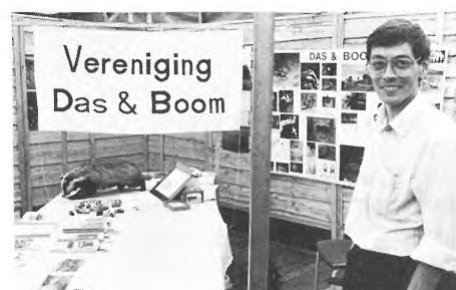
De SKF was ook present. Wij hadden uiteraard geen stand op het terrein zelf, maar stonden voor de toegangspoort. De SKF-ers wezen de bezoekers op de onzinnigheid en de verwerpelijke van de plezierjacht.

Alle scholen in de omgeving waren door de SKF aangeschreven om hen te informeren over de ware aard van de game-fair en de plezierjacht. Zouden sommige scholen toch nog gekomen zijn, dan werden ze bij de ingang opgewacht door kritisch faunabeheerders met folders en SKF-ballonnen. Op de ballonnen de tekst: „Dood geen dier voor plezier". Veel ballonnen werden er de eerste dag niet uitgedeeld: geen enkele school verscheen.

Zaterdag 8 juni was de publieke belangstelling groter. De veelkleurige SKF ballonnen bij de ingang en op het terrein, vormden een aangename afwisseling tussen al het groen en bruin. Tevoren was door de SKF-ers afgesproken geen ballonnen uit te delen aan kinderen van duidelijk herkenbare jagers om onnodige irritatie te voorkomen. Desalniettemin viel een enkele ballon in „verkeerde" handen. De rood aanlopende vaders bevelen hun kind de ballon onmiddellijk terug te geven. Sommige vaders raakten duidelijk in konflikt met hun rol als jager en als vader: woedend knepen ze de ballonnen kapot om vervolgens met een huilend kind het terrein te betreden.

Onder-onsje

Het meest opvallende van deze game-fair was een tent met een tiental soorten wildgeuren. In spuitbussen kon men „Lokaf" kopen ter verdrijving van zwijnen, vossen, eenden, hazen, konijnen, bunzings en duiven. Ondanks de forse prijzen werd het spul grif verkocht. Merkwaardig, want met zo'n spuitbusje maken de jagers zichzelf overbodig (als ze dat al niet waren). Konkluderend kan over deze game-fair gezegd worden, dat er voornamelijk jagers naar toe gekomen zijn. De overige belangstelling was (gelukkig) vrij gering. En dat is toch iets waar de SKF geen bezwaar tegen heeft: de game-fair als jagers-onder-onsje.

Wit het hart

Natuurbeschermer in hart en nieren: Wim de Veen Meer aandacht voor politici, zij maken het beleid

Rob Musters

Aan het woord is Wim de Veen, vanaf het eerste uur donateur van de Stichting Kritisch Faunabeheer. Lang voor de oprichting van de SKF was Wim de Veen een actief en enthousiast natuurliefhebber, -kenner en -beschermer.

Kritische benadering

Hoe kwam u ertoe u met zoveel overgave te wijden aan het behoud van flora en fauna?

Voor, in en na de oorlog verschenen er artikelen in de krant van de hand van de inmiddels overleden journalist Jan P. Strijbosch. Die schreef vaak over de gebieden aangekocht door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Via hem werd ik in 1946 lid van Natuurmonumenten en in hetzelfde jaar ook van Vogelbescherming. Toen vele jaren later de Stichting Kritisch Faunabeheer opgericht werd, sprak mij dat enorm aan. Eindelijk was er een organisatie, die opkwam voor alle in het wild levende dieren.

De SKF wil bescherming voor alle dieren in de natuur en bovendien zoekt zij naar een goede oplossing voor dieren, die schade berokkenen aan landbouwgewassen. De kritische benadering ligt goed in mijn lijn, evenals de naam van het blad: „Argus”. Ook ik bekijk de wijze waarop met de natuur wordt omgegaan met argus-ogen.

De 10 soorten

U spant zich enorm in de inmiddels welbekende 10 vogelsoorten uit de jachtwet te krijgen.

Inderdaad, het is de hoogste tijd dat dit eindelijk gebeurt. Er is geen enkel goed argument deze 10 vogelsoorten te bejagen. Jagers praten altijd over het beperken van schade aan land- en tuinbouw, maar over deze 10 vogelsoorten reppen ze met geen woord. Met „de 10” bedoel ik: houtsnip,

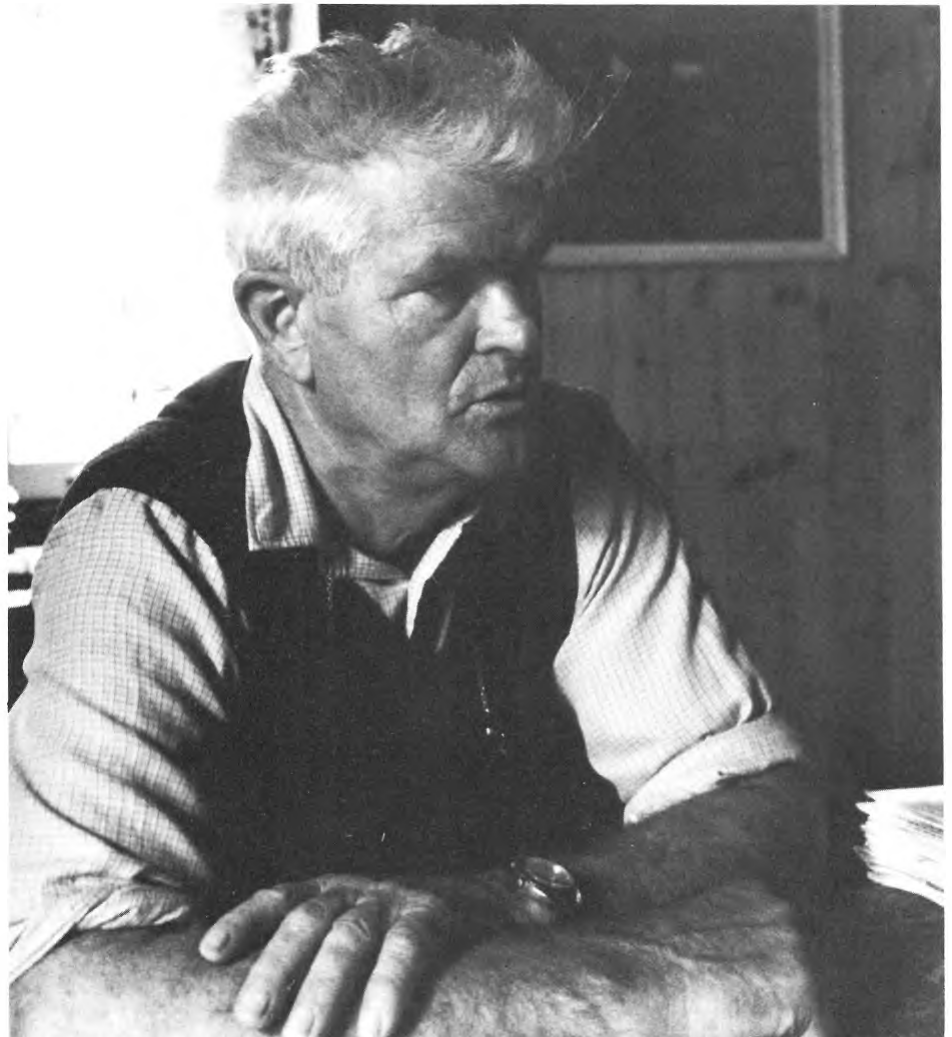

Foto Pieter France

watersnip, goudplevier, pijlstaart, slobbeend, krakeend, wintertaling, tafeleend, kuifeend en toppereend.

Deze vogels berokkenen aan niets of niemand schade. Het komt er gewoon op neer, dat jagers willen schieten. Ze zien het doden van deze vogels als een soort beloning voor het zogenaamde werk, dat ze voor de land- en tuinbouw verrichten. Kijk, wij natuurbeschermers, mogen dan deze vogels op een voetstuk plaatsen, de jagers doen dat ook. Zij echter met de bedoeling ze te kunnen blijven schieten. *Ter illustratie van zijn verhaal pakt Wim de Veen een opgezette houtsnip van de kast. Hij wijst enthousiast op de*

bijzondere papillen in de snavel, waaruit geen enkel insect meer kan ontsnappen. Ook wijst hij op de oogstand, waarmee de houtsnip een zeer wijds gezichtsveld heeft en voor en achter tegelijk kan zien.

Het is toch belachelijk, dat in Nederland nog steeds op deze vogels gejaagd mag worden. Ruim geschat leven van deze soort in Nederland 3000 paar. We laten toch ook niet jagen op kieviten, terwijl daarvan iets meer dan 100.000 paar in Nederland huizen. Je zou de mensen eens moeten horen. In de Flevopolder, op de Waddeneilanden en in de duinen nemen de houtsnippen iets in aantal toe, maar dat is toch geen reden te veronderstellen, dat het goed gaat met deze vogels.

Ook in sommige natuureservaten zijn „de 10” niet veilig.

In de staatsbossen op Texel is zelfs de jacht op hout- en watersnip toegestaan. Baltsende houtsnippen zijn werkelijk prachtige beesten als ze laag over je heen vliegen met laag knorrende geluiden. In kleine bosgebieden krijgen ze simpelweg de kans niet zich te vestigen, omdat ze steeds weggeschoten worden.

Samen sterk

U hebt nogal wat ondernomen om steun te vinden voor de bescherming van deze

vogelsoorten.

Foto Paul Lodewijkx

Veel organisaties heb ik hierover benaderd, ook het Wereldnatuurfonds. Het is heel belangrijk, dat ook deze grote internationale organisatie zich voor „de 10" gaat inzetten. Helaas durft het Wereldnatuurfonds nooit zo goed als het over jacht gaat.

Ik wacht nog steeds op plaatsing van een artikel in het blad „Panda" over deze zaak. Dat is absoluut noodzakelijk, omdat veel politici het lezen.

De landbouwers hebben er geen enkel belang bij, dat er op de 10 vogelsoorten gejaagd wordt, omdat ze geen schade aanrichten. In 1981 heeft het Rijks Instituut voor Natuurbeheer een rapport gemaakt over de watersnip. Algehele bescherming van de watersnip is toen door de Jachtraad afgewezen, omdat de vertegenwoordigers van de landbouwers ons niet steunden. Met slechts drie natuurbeschermers in de Jachtraad kom je natuurlijk niet aan bod. Hulp van de landbouworganisaties is derhalve onmisbaar. Ook zij zullen bij de akties rond „de 10" betrokken moeten worden.

Bovenal moeten wij ons veel direkter tot de parlementariërs richten. Zij kunnen veel rechtstreekser druk uitoefenen op de minister, zodat er een einde komt aan deze zinloze plezierjacht.

Merkwaardig is dat bij het Ministerie van Landbouw en Visserij de natuurbescherming weliswaar is ondergebracht bij één direktie (Natuur, Milieu en Faunabeheer), maar dat daarbinnen jacht en bescherming gesplitst zijn over twee hoofdafdelingen (Faunabeheer & Jachtaangelegenheden respectievelijk Soortenbescherming), die niet met elkaar samenwerken. Eigenlijk moet dat samengevoegd worden. Er moet een brug komen, anders blijft iedereen in zijn isolement zitten en gebeurt er nog niets voor de 10 soorten.

Wildbeheereenheden

Even heerst er stilte na deze laatste woorden, maar na een korte adempauze snijdt Wim de Veen het volgende onderwerp aan.

Heel belangrijk is de kwestie van de wildbeheereenheden. Dat werkt als een soort wondermiddel voor jagers. Voorheen was het zo, dat één jager een gebied van 40 hectare moest hebben om toestemming te krijgen daarop te jagen. Daardoor bleven grote delen onbejaagd. De wildbeheereenheden slokken grote gebieden op en verdelen de jacht onder de leden. Dit heeft tot gevolg, dat gebieden, die vroeger niet bejaagd werden, nu ook voor jagers toegankelijk zijn. Vaak wordt de jacht dan voor 12 jaar verpacht in plaats van de gebruikelijke zes jaar. Men kan wel allerlei bepalingen vaststellen, maar in die gebieden lopen de komende 12 jaar jagers rond. Als de natuurbescherming niet heel goed oppast wordt ze uiteindelijk door de wildbeheereenheden ingepakt.

Wim de Veen kijkt afwachting. Op de vraag of het belangrijkste gezegd is, verzucht hij:

Och er zijn nog zoveel onderwerpen, die de moeite waard zijn...

OPKOMST

SKF-Jubileumjaarvergadering

De jaarlijkse donateursvergadering van de SKF zal dit jaar geheel in het teken staan van ons 10-jarig bestaan. Over het precieze programma kunnen we nog niet zoveel zeggen. Zeker is, dat de oprichting, het roerige verloop en de successen ruim aandacht zullen krijgen. Niet alleen terugblikken, we zullen ook vooruit moeten kijken naar de volgende 10 jaar SKF.

De plaats van handeling en het programma verneemt u in de volgende Argus. Noteert u nu alvast de datum: zaterdag 14 december 1985.

Omgekeerde wereld

Voor mij staat vast, dat met het verdwijnen van de echte eierzoeeker een stuk deskundigheid verloren gaat, waardoor de praktische weidevogelbescherming ernstig wordt bedreigd. In het belang van de weidevogels dient er voor de eierzoekeurs gelegenheid te zijn om zich op een sportieve manier te bewamen in het vak, om later in het seizoen zijn verkregen kennis en ervaring ten dienste te stellen van de nazorg.

KNJVbioloog drs. S. Siebenga
De Nederlandse Jager 85(8)

Elektrisch jagen

Juichstemming binnen de KNJV: Luie jagers worden op hun wenken bediend: Martin, een knappe kop, heeft een pracht van een uitvinding gedaan. Tijdens een helder ogenblik stapte hij gewapend met accu, kabels en een koperen pen zijn jachtveld in. De pen

stak hij in de grond en zette hij onder stroom. Tot zijn grote vreugde werd binnen een straal van 600 m door het wild op de elektrische prikkels gereageerd. Hazen staken de oren (pardon, „lepels”) omhoog en fazanten en patrijzen gingen van schrik staan. Maar dat slepen met zo'n accu leek Martin toch wel onhandig. Na veel denken en experimenteren is het hem dan gelukt. Vol trots presenteert deze dierenvriend in de Nederlandse Jager zijn portable hazendetektor. Een wandelstok volgestopt met chips en batterijen. Steek in de grond, druk op de knop en al het wild stelt zich netjes voor het geweer op. Wat? Onweidelijk? Verstoringen? Onnodig dierenleed? Het gaat toch uiteindelijk om het tableau!

HB

Dipro.e!

Hallo, nieuwe redakteur!
De redactie van Argus bestaat thans uit drie personen. Dit is eigenlijk te weinig. We zoeken daarom enkele nieuwe mederedacteuren.
Wie zoeken wij? Allereerst is een goede veldbiologische kennis belangrijk als basis. Ten tweede is het de bedoeling, dat zij of hij na een inwerkperiode zelfstandig redactionele artikelen schrijft en als volledig lid van de redactie meewerkt en meedenkt. Heb je tijd, zin en interesse in het maken van een tijdschrift, stuur dan een briefje aan: Reinier Akkermans, Schout Roffaertstraat 162, 6042 VZ Roermond.

KORT NIEUWS

Rabiespreventie

In Argus 85/1 maakten we melding van een proef op de Veluwe, waarbij nagegaan werd of vossen via uitgelegd aas geïmmuniseerd kunnen worden voor rabïës. Deze proef werd eind 1984 uitgevoerd met aas waarin een kleurstof is aangebracht, die op de tanden van de (afgeschoten) vossen teruggevonden kan worden. Onlangs presenteerden de Ministeries van WVC en Landbouw & Visserij de onderzoeksresultaten. 60% van de Veluwe vossen bleek van het uitgelegde aas gegeten te hebben, genoeg om de populatie te immuniseren.

Deze goede resultaten waren voor SKF afdeling Limburg aanleiding om via een persbericht aandacht te vragen voor het

rabïësprobleem in Zuid Limburg. Rabïës treedt hier al voor het tweede achtereenvolgende jaar op. Men moet daarom rekening houden met een blijvende aanwezigheid van het virus. SKF Limburg vindt het tijd voor andere maatregelen dan afschot. Mensen die een hoog risico lopen om besmet te raken (boeren, bosbouwers, veeartsen, jachtopzieners) kunnen zich preventief laten inenten. Omdat besmetting meestal via huisdieren gebeurt zal de inentingsplicht niet alleen voor honden moeten gelden maar ook voor katten en voor vee. SKF Limburg meent ook dat nu het juiste moment is om het vaccineren van vossen via uitgelegd aas in de praktijk toe te passen en zo de hondsdelheid in Limburg uit te bannen.

HB

C.J. Vermeulen, Rabiespreventie in Nederland.
Rapport Veterinaire Hoofdinspectie van de Volksgezondheid, Postbus 439, 2260 AK Leidschendam.
Persbericht SKF afdeling Limburg, Postbus 27, 6114 ZG Susteren.

Jagers houden van reeën

De directeur-generaal landelijke gebieden en kwaliteitszorg van het

ministerie van L & V heeft de loftrompet over de jagers geblazen. Bij de opening van een trofeeëntentoonstelling in Vorden verklaarde hij dat de toenemende kwaliteit en kwantiteit van het reeënbestand in ons land te danken is aan de zorgen van de jagers. De directeur-generaal wenste dat men ten aanzien van patrijs, korhoen, das en otter tot eenzelfde succesvol beheer kon komen (een opmerking, die van tamelijk grote ondeskundigheid getuigt). Ook voor andere diersoorten wordt dus een beleid gewenst, dat van ons land in feite een goed gecontroleerd dierenpark maakt, zonder plaats voor spontane ontwikkelingen of natuurlijke processen.

Dat de jagers ons land allang zo zien blijkt verder uit de verontwaardiging waarmee men reageert op het bericht dat elk jaar 10 tot 15% van de totale reeënpopulatie in ons land ten offer valt aan het verkeer. Men wil dat er snelheidsbeperkingen worden ingesteld in reeëengebieden. Dat is volgens de jagers het enige middel om aan deze „slachting" (in hun dierenpark) een einde te maken. Mocht dit ooit lukken, dan kunnen de jagers elk jaar 35.000 reeën extra schieten. Het is

Foto Paul Lodewijkx

dus wel begrijpelijk uit welke hoek hun verontwaardiging waait: eigenbelang.

Bron: Persbericht Ministerie van Landbouw & Visserij, nr. 209. Nieuwsbrief Raad van Europa, Natuur, 85/4.

SKF procedure tegen fazantenuitzetten

Ook in 1985 is door het Ministerie van Landbouw en Visserij vergunning afgegeven voor het uitzetten van ongeveer 40.000 gekweekte fazanten. Dit uitzetten is feitelijk een vorm van ernstige dierenkwelling en heeft niets te maken met een ekologisch verantwoord natuurbeheer. Afschot door jagers is de enige drijfveer voor deze oude gewoonte, die de SKF al jarenlang een doorn in het oog is.

RD De jurist mr. M. W. J. Kerres heeft namens de SKF een procedure aangespannen bij de Raad van State. Volgens zijn betoog dient het uitzetten van fazanten geen enkele doelstelling van de Jachtwet en is zelfs deels daarmee in strijd. Omdat de afgifte van deze vergunningen geen redelijk doel dient, verzoekt de SKF de Raad van State de vergunningen te vernietigen. Een pikant detail bij deze procedure is het gedrag van enkele ambtenaren van het ministerie, die op hun manier probeerden onze procedure te dwarsbomen. Binnen een maand na afgifte van een vergunning moet beroep aangespannen zijn, anders wordt men niet ontvankelijk verklaard. Ondanks

De fazant, schietschijf als beloning voor bewaking (Foto Pieter Eibers)

drie verzoeken van de SKF advocaat hem, zo spoedig mogelijk na afgifte van de vergunningen, daarvan in kennis te stellen, heeft mw. K. Pop-Schuitmaker (hoofd afdeling Faunabeheer) gemeend een maand te moeten wachten met het melden. Pas op 4 juni schreef zij ons, dat ze op 1 mei vergunningen had verleend. Ook bij onze rotganzenprocedure (die nog steeds loopt) deed zich eenzelfde situatie voor (zie Argus 82/2). Daarvoor is de minister van landbouw door de rechter op zijn vingers getikt, omdat de overheid een belanghebbende in de gelegenheid moet stellen tijdig beroep tegen haar beslissingen in te stellen. Men zou nu zorgvuldiger gedrag verwachten, maar medewerkers van de voormalige Directie Faunabeheer meenden weer „flauw“ te moeten doen. Gelukkig heeft de Raad van State de begeleidende brief als uitgangspunt voor de beroepstermijn genomen en ons ontvankelijk verklaard.

GvW

Uitglijder Staatsbosbeheer

Op 15 februari nam Jaap Taapken waar dat de brandweer van Soest reigernesten uit de kolonie op landgoed Groeneveld spoot. Als controleur Vogelwet 1936 van het Ministerie van Landbouw en Visserij besloot hij na te gaan of er met de vereiste vergunningen gewerkt werd. Opdrachtgever Staatsbosbeheer kon echter geen vergunning tonen, maar deze zou op het bureau in Utrecht liggen. Bij verdere navraag bleek echter dat het Ministerie nimmer een vergunning verstrekt had. Staatsbosbeheer werd dan ook verzocht haar activiteiten op het landgoed te staken. Men stoorde zich echter niet aan de opsporingsambtenaar, want een week later werden wederom zonder

vergunning reigernesten uit de beuken gespoten. Staatsbosbeheer meent dat reigernesten niet beschermd zijn, zolang er geen reigers op zitten. De nesten werden verwijderd om schade aan de rode beuken te voorkomen. Over schade aan rode beuken door reigers is zelfs op het Ministerie niets bekend. Deze stelling van de Staatsbosbeheerders wordt door geen enkel onderzoek in ons land onderschreven. Staatsbosbeheer zit er ook naast met haar idee dat in februari nog geen blauwe reigers van de nesten gebruik maken. Vergeleken met andere vogels zijn de reigers er in het voorjaar vroeg bij. Al in januari worden de kolonies opgezocht. Een gevoelige uitglijder van een instantie die graag als de overheids-natuurbescherming gezien wil worden.

HB

Ploegende jagers

De zeldzame op voedselarme bodems groeiende dopheidevegetatie met soorten als kleine zonnedauw, klokjesgentiaan, witte snavelbies, blauwe zegge en beenbreek van de Mispelendse en Neterselse heide, een beschermd natuurmonument, is voor een deel in het kader van „biotoopverbetering“ door de Neterselse jagersvereniging, Sint Hubertus, omgeploegd, gefreesd, ingezaaid met een weidemengsel en vervolgens bemest met 10.000 liter kippe- en varkensmest.

Dit 900 hectare grote heidegebied met aangrenzende beekdalvormen vormt een restant van de Kempische heidevelden. Zoals gebruikelijk is door Staatsbosbeheer ook voor dit gebied een beheersplan opgesteld. Het beheersdoel is het in stand houden en verder ontwikkelen van de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden. Ook graven is in dit terrein verboden. Hoe komt een jagersvereniging, onder aanvoering en met toestemming van wethouder A. Craens, er juist toe in een zo kwetsbaar gebied het biotoop te gaan verbeteren?

Volgens de Bladelse wethouder is het allemaal erg eenvoudig. Er komen nogal wat reeën voor en het is de bedoeling ze met de ingezaaide wildakkers van de bosranden weg te houden in verband met stroperij. Het ernstig aantasten van de zeldzame vegetatie vindt de wethouder geen bezwaar. Op de heide groeide toch niet veel soeps, bovendien paste de maatregel in het wildbeheersplan. Hij merkte in een raadsvergadering naar aanleiding van klachten op, dat het bemesten van gronden een gebruikelijke beheersmaatregel is en dat met al die zure regen straks alle bossen bemest moeten worden. Domheid in het groot bij deze meneer.

Het kwaad is echter al geschied. Het

De heide voor bewerking. Foto J. van Kessel

Nadat de jagers geploegd hebben. Foto Peter H. M. Cools

aangetaste gebied is vermoedelijk alleen te redden door afgraven en afvoeren van de biomassa. Dan bestaat de kans, dat de vegetatie zich na jaren zal herstellen. Intussen tiert het gras welig op de bospaden in de Neterselse

heide. Om reeën weg te houden en ze voor stroperij te behoeden? Of kloppen de jagerssharten van de Neterselse jagersvereniging sneller bij de gedachte aan vredig grazend wild op schietbaanrechte paden?

Wil Luijff

NIET ALLEEN ALS SINTERKLAAS-KADO
IS HET NIEUWE GANZENBORD ZEER GESCHIKT
ook om zomaar te geven of te krijgen

Het is schitterend uitgevoerd
compleet met instructie en
pionnen. September verschijnt
het. Voor bestelling zie SKF-winkel.

Nieuwe SKF werffolder

Onbekend maakt onbemind. U kent ons al, maar anderen nog niet. Om ook die anderen van ons bestaan op de hoogte te brengen, hebben we een nieuwe folder ontworpen. Het doel van de folder: verstrekken van informatie over ons werk en uitbreiding van het aantal donateurs. U kunt ons hierbij helpen door op verenigingsavonden, of aan uw burelen, kennissen of familieleden onze folder uit te delen. Ook voor het gebruik op manifestaties is onze folder geschikt.

De folders zijn gratis. Echter, door de hoge portokosten vragen wij u de portokosten te betalen. Afhankelijk van het gewicht en de posttarieven hebben wij de maximaal te verzenden aantallen folders bepaald.

8 folders f 1,10
40 folders f 2,30
80 folders f 4,25
16Q folders f 5,25

Bestelling door overmaking op giro 13093 van SKF infofonds te Oosterbeek onder vermelding van het gewenste. Voor grotere aantallen, bijvoorbeeld voor verspreiding op manifestaties, graag tevoren contact opnemen: telefoon 085-336045.

Wijziging Vogelbesluit 1937

Ondanks de ingediende nieuwe Vogelwet heeft minister Braks gemeend het oude Vogelbesluit 1937 te moeten wijzigen. Vanaf 4 juli 1985 is het verboden klapheksters te bezitten. Deze soort is niet langer aangewezen als jachtvogel. Nu werd de klaphekster toch al vrijwel door niemand gehouden. Een andere wijziging betreft de lijst van vogels, die tijdelijk onbeschermd kunnen worden verklaard. Blauwe reiger, aalscholver, sperwer en slechtvalk zijn van deze lijst afgevoerd. Turkse tortel en knobbelswaan zijn juist toegevoegd. Grote mantelmeeuw, zilvermeeuw, kokmeeuw en spreeuw

blijven op de lijst van voorwaardelijk onbeschermd vogels staan. Momenteel is alleen de spreeuw voor het hele jaar, en kok- en zilvermeeuw buiten de broedtijd (15 april tot 15 juli) onbeschermd verklaard.

Het afvoeren van soorten maakt feitelijk geen verschil met de oude situatie, omdat al jaren geen gebruik meer gemaakt was van het onbeschermd verklaren voor deze soorten. Het wekt wel de bevreesding van de SKF, dat knobbelswaan en Turkse tortel toegevoegd zijn. Deze soorten veroorzaken geen schade op landelijk nivo en in ernstige gevallen blijkt het huidige vergunningensysteem redelijk goed te functioneren. De Natuurbeschermingsraad heeft daarom hierover destijds negatief geadviseerd (zie Argus 84/4).

Het opvoeren van nieuwe soorten op de lijst van voorwaardelijk onbeschermd vogels is alleen te verklaren, wanneer het onbeschermd verklaren in de bedoeling van de minister ligt. Waarschijnlijk zullen binnenkort Turkse tortel en knobbelswaan hun beschermd status verliezen. De SKF heeft het vermoeden, dat het opnemen van deze twee soorten op de lijst van voorwaardelijk onbeschermd soorten een opstapje is voor de overheveling naar de Jachtwet. Wij zijn bang, dat Turkse tortel en knobbelswaan na de wijziging van de jachtwet (vermoedelijk eind 1985) bejaagbaar wild zullen heten.

Afschot damherten

De beheerders van het Kroondomein bij Apeldoorn zijn voornemens alle 300 daar levende damherten af te schieten. Zij zeggen dat het bij voeren van deze dieren te duur is. Een rare zaak. Juist terwille van de jacht zijn deze dieren daar ingevoerd en nu de plaatselijke jager(!) kennelijk niet meer zo'n trek in damherten heeft, moeten ze maar opgeruimd worden.

Een ander argument van het Kroondomein is de vermeende concurrentie met het edelhert. Uit diverse onderzoeken blijkt, dat damhert en edelhert naast elkaar staan in de keuze van hun voedsel. Ze eten weliswaar grotendeels dezelfde plantensoorten, maar niet op hetzelfde tijdstip en niet dezelfde groeistadia. Echter wanneer het om bijvoeren gaat, zijn alle beesten concurrenten. Een ton bietenpulp kan maar een keer leeggegeten worden en moet dan opnieuw worden gevuld. Het Kroondomein ziet liever dat edelherten dan damherten de trog leegeten. Van beide soorten houdt het Kroondomein onnatuurlijk hoge dichtheden voor de jacht. Bijvoeren is de steunpilaar van deze populaties. 800 edelherten op 8000 hectare heeft weinig met een goed natuurbeheer te maken. Het edelhert wordt wel inheems

Foto Els Jans

genoemd en men wil dit dier bevoordelen ten opzichte van het damhert, die men exoot noemt. De waarheid is, dat het Veluwe edelhert niet zo erg inheems meer is. In de 19e en 20e eeuw zijn herhaalde malen beesten van elders (Karpaten) geïmporteerd om de soort te verbeteren. Ook door selectief afschot is het aardig gelukt het uiterlijk te veranderen (gewei, schofthoogte). Eigenlijk is het edelhert, gezien het kunstmatige beheer, net zo veel of net zo weinig exoot als het damhert. Bovendien: damherten lopen ook al enkele eeuwen in Nederland en hoe lang blijft je buitenlander? Het damhert geeft in het huidige natuurbeheer geen noemenswaardige problemen en kent op sommige plaatsen zelfs een natuurlijk levende populatie (Walcheren). Niet meer opnieuw uitzetten en niet bijvoeren lijkt het devies. Op uitroeiing gericht afschot is biologisch niet noodzakelijk. Het etiket „exoot” als basis voor uitroeiing riekt naar een soort racisme.

RA

GvW

Graskarpers

Nederland bezit 500.000 ha aan meren, sloten en vaarten. Het merendeel daarvan is van belang voor de waterhuishouding van de boerenbedrijven. Zonder al die watergangen zouden veel landerijen kampen met een watertekort en andere met een overschot. Op heel wat plaatsen zouden landbouw en veeteelt onmogelijk zijn.

Voor een goede doorvoer van al dat water is het noodzakelijk regelmatig watergangen uit te baggeren en te schonen van overtollig plantenmateriaal. Na eeuwenlang handwerk werden in de vijftiger jaren machines voor het verwijderen van waterplanten ingezet. In de zestiger jaren stapte men over op chemische methoden met voor het milieu alle gevolgen van dien.

In 1966 voerde de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb) voor het eerst duizend kleine graskarpertjes in. Deze vissen zouden de biologische opvolgers van de chemische middelen worden. Tot en met 1984

Bejaagbare soorten schietseizoen 1985-1986 O

Gerrit van Weess

categorie/soort			juli	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni
	A grof wild													
	edelhart	manlijk ¹⁾			1					28				
		vrouwlijk ¹⁾			1					15				
		kalveren ¹⁾			1					15				
	ree	manlijk ¹⁾			30								15	
		vrouwlijk ¹⁾							1		15			
	wild zwijn	kalveren ¹⁾							1		15			
		adult ¹⁾				1			31					
		jong + jaarling ¹⁾	1						31					

¹⁾ jacht uitsluitend toegestaan op afschotvergunning.

Voor de jacht op moeflon en damhert worden slechts incidenteel afschotvergunningen afgegeven.

B klein wild														
	fazant	haan				15			31					
		hen				15		31						
	patrijs				1			31						
	houtsnip					15			31					
	haas					15		31						

De jacht op korhoen is het gehele jaar gesloten.

C waterwild														
	grauwe gans ²⁾				1				31					
	kolgans ²⁾				1				31					
	gewone rietgans ²⁾				1				31					
	wilde eend ³⁾	24							31					
	slobeend ⁴⁾		18						31					
	wintertaling ⁴⁾		18						31					
	smient ⁵⁾				1				31					
	pijlstaart ⁵⁾				1				31					
	tafeleend				1				31					
	krakeend				1				31					
	toppereend				1				31					
	kuifeend				1				31					
	watersnip		18						31					
	meerkoet		18						31					
	goudplevier						1		31					

²⁾ jacht alleen toegelaten van een ½ uur voor zonsopgang tot 10 uur 's ochtends.³⁾ vangen met eendekooi toegestaan van 24 juli tot en met 13 februari.⁴⁾ vangen met eendekooi toegestaan van 18 augustus tot en met 31 januari.⁵⁾ vangen met eendekooi toegestaan van 1 september tot en met 31 januari.

De jacht op brandgans, rotgans, canadese gans, roodhalgans, dwerggans, kleine rietgans, nijlgans, bergeend, brilduiker, krooneend, eidereend, zwarte zeeëend, brilzeeëend, grote zeeëend, witkopeend, witoogeend, grote zaagbek, middelste zaagbek, nonnetje, ijseend, zomertaling, mandarijneend, casarca, poelsnip en bokje is het gehele jaar gesloten.

D wild genoemd in artikel 8, lid 1 („schadelijk wild“)														
	houtduif													30
	zwarte kraai													30
	kauw													30
	ekster													30
	vlaamse gaai	15									30			
	konijn													30
	vos													30
	verwilderde kat													30

E wild aangewezen op grond van artikel 54 („schadelijke exoten“)														
	beverrat													30
	muskusrat													30
	amerikaanse nerts (mink)													30
	wasbeer													30
	marterhond													30

F overig wild														
	bunzing		15							15				
	hermelijn		15							15				
	wezel		15							15				

De jacht op roek, bonte kraai, eekhoorn, boommarter, steenmarter, das, otter, zeehond en wilde kat is het hele jaar gesloten.

G vogels uit de Vogelwet 1936 („onbeschermde vogels“)														
	huismus													30
	spreeuw													30
	kokmeeuw	15									15			
	zilverbew	15									15			

De jacht op alle door de Vogelwet 1936 beschermde soorten is het hele jaar verboden.

juli | aug. | sep. | okt. | nov. | dec. | jan. | feb. | mrt. | apr. | mei | juni

Op de in de tabel genoemde soorten mag gedurende het met een balk aangegeven deel van het jaar gejaagd worden. De cijfers van het begin en het eind van de balk zijn respectievelijk de begin- en sluitingsdatum van de jacht op de betreffende soort. Het jachtseizoen loopt van juli tot juni daaropvolgend.

werden in totaal 200.000 kilo Chinese graskarper uitgezet.

Vanaf de import van die eerste duizend graskarpertjes wordt de introductie bestudeerd door een speciaal ingestelde „Werkgroep Graskarper“. In een zeer fraaie en informatieve brochure komt de Werkgroep tot optimistische konklusies. De graskarper blijkt zich goed van zijn taak te kwijten. De graskarper kan zich in ons land niet voortplanten, zodat er geen gevaar is voor plaagvorming. Er is geen effect op de verscheidenheid aan planten en dieren in het water, en de vis is zelf geen medevervuiler van het oppervlaktewater.

Een kritische lezer ziet in deze brochure ook minder positieve kanten van de graskarper. Een hoge dichtheid aan graskarpers, maar ook grote volgroeide exemplaren, brengen wel degelijk schade toe aan de oeverplanten en daarmee indirect aan de waterfauna. Tevens blijkt dat niet iedere boer met graskarpers geholpen kan worden. De vissen kunnen bijvoorbeeld niet tegen brak water en zijn daardoor in Zeeland niet inzetbaar. Ze mijden ook water naast drukke autowegen en de sloten mogen niet smal zijn.

Ondanks de positieve konklusies van de Werkgroep blijft SKF huiverig over het uitzetten van graskarpers. Deze exoten horen niet in onze wateren thuis. Het uitzetten van graskarpers is eigenlijk ook symptoombestrijding. De watervervuiling heeft immers een groot aandeel in het dichtgroeien van wateren.

HB

Graskarper en Waterplantenbeheer. Een uitgave van de Werkgroep Graskarper van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek Postbus 14, 6700 AA Wageningen.

Regio Nieuws

Roofvogelvervolgning laait op

Gedurende 1984 heeft de regiowerkgroep Limburg de helpende hand toegestoken aan twee Duitse natuurbeschermers, de gebroeders Meuffels, die al sinds jaren een einde trachten te maken aan de grootschalige roofvogelmoord in het Nederlands-Duitse grensgebied nabij Susteren, jachtveld van zowel Duitse als Nederlandse jagers. Naast intensieve controles op Nederlands grondgebied werd ook de grensstreek in de opsporing betrokken. Hierbij kwamen regelrecht misdadige praktijken aan het licht. Uiteraard geen daders, maar de

Foto Meuffels/SKF Limburg

omstandigheden maakten al snel duidelijk, dat die uit bekende hoek kwamen.

Eind 1984 maakten de gebroeders Meuffels de balans op van vier jaar controle in dit gebied. Resultaat: 2 rode wouwen, 1 blauwe kiekendief, 25 buizerds, 8 haviken, 4 sperwers en 6 torenvalken, alle vergiftigd, geklemd of afgeschoten. Het overgrote deel van de dieren kwam midden in het broedseizoen aan zijn einde.

Daarnaast kon met zekerheid bij nesten van 9 havik-, 3 wespandief- en 2 sperwerparen moedwillige verstoring, vernieling of doodschieten aangetoond worden. Een triest rekord. Gedurende de winter 1984/85 vonden wij pal op de Nederlands-Duitse grens, stevast in de directe omgeving van fazantenvoederplaatsen, een tiental klemmen, kadavers voorzien van een heel arsenaal aan strikken, en havikvangkorven. Voordien waren al enkele buizerden met vrijwel afgeklemden poten aangetroffen. De toestand van de gevonden roofvogels en de vangmiddelen maakten al snel duidelijk dat het hier niet ging om handels- of voorbereidende doeleinden. Opvallend was ook het feit dat geen enkele van de vermoorde roofvogels of vangmiddelen werd aangetroffen door de vrijwel dagelijks hier patrouillerende jagers.

Herhaalde klachten bij de Duitse justitie mochten niet baten. Eveneens lieten de vogelbeschermingsinstanties in Duitsland het, inmiddels traditiegetrouw bij dit soort kalamiteiten, volledig afweten. Het openhouden van een dialoog met het

jagersvolk geldt bij hen namelijk als grootste prioriteit. Protesten of acties uit die hoek waren zodoende ver te zoeken. Omdat het vermoeden bestond dat slechts het spreekwoordelijke topje van de ijsberg boven water kwam en het aantal slachtoffers vele malen groter was, heeft de SKF regiowerkgroep Limburg dit voorjaar een schrijven aan de Oberkreisdirektor Esser gestuurd en de affaire nogmaals aan de kaak gesteld, met het verzoek om tegenmaatregelen op de kortst mogelijke termijn. Het antwoord hierop was op z'n minst veelbelovend, waarna brieven aan diverse internationale vogelbeschermingsinstanties zijn gezonden voor verdere ondersteuning in deze zaak. Dit resulteerde in een nauwe samenwerking met „Das Komitee gegen den Vogelmord“, dat per ommekeer een klacht bij de gemeente Selfkant heeft ingediend. Inhoud: onmiddellijke stopzetting van de jacht in het betreffende gebied en het niet meer verpachten van de gronden aan de verdachte jagers.

Tezelfdertijd kwamen nog twee roofvogelmassagraven met slachtoffers van de afgelopen winter aan het licht: 3 bosuilen, 1 steenuil, 1 havik, 1 buizerd en 1 sperwer. Vlak hiervoor waren reeds 3 buizerden en 1 sperwer met schotwonden gevonden. De gevolgen van deze roofvogelmoord zijn inmiddels ook merkbaar op Nederlands grondgebied, waar vele broedlokalities van dagroofvogels en uilen dit voorjaar niet meer bezet waren. Vooralsnog zullen wij de reacties van de benaderde instanties afwachten. Leidt dit niet tot bevredigend resultaat dan komen er andere acties.

Willem Vergoossen

op de zelfde lijn

Foto Fred Hess

Vogelbescherming spreekt zich uit

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels heeft afwijzend

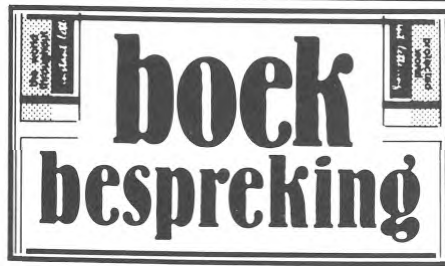
gereageerd op het feit, dat ook dit jaar vergunningen werden verstrekt om door te gaan met de ver- en bejaging van rotganzen op Terschelling (zie ook Argus 85/2).

In een schrijven aan het verantwoordelijke ministerie (L & V) uit Vogelbescherming het verwijt, dat dit ministerie misleidende voorlichting over de rotganzenproblematiek verstrekt. Volgens Vogelbescherming is het experiment van de rotganzenverjaging, zoals dat nu al 3 jaar plaatsvindt, als mislukt te beschouwen. In de meeste jaren hebben de natuurlijke fourageergronden op Terschelling onvoldoende draagkracht om in het voorjaar alle rotganzen op te vangen. Verjaging van de ganzen van de kultuurgronden leidt dan tot verplaatsing van de vogels over het waddengebied. Dit kan ten koste gaan van de broedconditie, zo stelt Vogelbescherming. De vereniging is van mening dat het tot nog toe gevoerde beleid, dat uitgaat van regionale oplossingen, zowel voor de rotgans als voor de landbouw uitzichtloos is. Men ziet meer in een beleid waarbij het creëren van een landelijk netwerk van voedselgebieden voor ganzen centraal staat. Als eerste stap in deze richting zou kunnen worden begonnen met het ontwikkelen van een beheersplan voor de rotganzen in het Waddengebied. De natuurbeschermingsrijen beginnen zich te sluiten.

Symposium milieuverstoring als natuurstudieobject

De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJ) viert dit jaar het 65-jarig jubileum. Om dit heugelijke feit te vieren organiseert de bond op 2 november 1985 een symposium met als thema milieuverstoring als natuurstudieobject. Hiervoor zijn zes sprekers uitgenodigd, die ieder vanuit hun eigen vakgebied het thema belichten. Het symposium vindt plaats in de Reehorst te Ede.

Opgave door overmaking van f 5,60 op giro 4982088 van NJJ Symposium, te Groningen. Nadere informatie bij Frank Kuiper 050-734354.

De Bemelerberg

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg heeft een bundel artikelen uitgegeven over de natuur- en cultuurhistorische betekenis van de Bemelerberg. Deze publikatie laat zien, dat wanneer er tijdig ingegrepen wordt een verwaarloosd schraalland door het invoeren van de oude beheersvorm (begrazing met schapen) de oorspronkelijke flora en faunarijckdom in betrekkelijk korte tijd in de oude glorie hersteld kan worden. De Bemelerberg is een voorbeeld voor de wijze waarop een goed beheer tot opzienbarende resultaten kan leiden. Deze voorbeeldfunctie maakt deze bundel tot een belangwekkende en interessante publikatie.

H. P. M. Hillegers (redactie), De Bemelerberg, Publikatie no 34 van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Bosquetplein 7, Maastricht, offset 92 pagina's. Te bestellen door storting van f 19,75 op postgiro 1036366 van het Natuurhistorisch Genootschap te Maastricht.

RD

Bonthandelaren in de aanval

Bonthandelaren schijnen ook gewone mensen te zijn. Dit houdt in dat ze een gezin hebben, huisdieren en een kleuren-TV. Deze wereldschokkende informatie is afkomstig uit de brochure „bont... al te bont" die het Nederlands Bont Instituut speciaal voor de Nederlandse leerkrachten heeft samengesteld. De Stichting School en Bedrijf zorgt (zij het enigszins weifelend) voor produktie en distributie. Uit deze brochure kunnen we verder leren dat bonthandelaren behalve heel gewoon, ook heel zielig zijn. Ze zijn het mikpunt van brute aktievoerders. Deze figuren voeren allerlei spektakulaire akties uit, willen absoluut niet met de bonthandelaren praten, lopen zelf op leren schoenen en eten nog konijnenvoer óók. Verder zijn ze bijzonder dom. Alle

aktievoerders menen namelijk dat alle beverratten, die nu nog in fokfarms zitten, onmiddellijk vrijgelaten zouden moeten worden. U kan zich voorstellen wat een verstoring van het natuurlijk evenwicht dit zal geven!

Het zal u na deze voorbeelden duidelijk zijn, waarom er met bonthandelaren niet te praten valt. Mocht u hieraan nog twijfelen, dan is het leerzaam om te zien hoe de bonthandelaren het „natuurlijk evenwicht" zien. Als men de natuur zijn gang laat gaan, breken er onder de dieren tal van afgrijselijke ziektes uit. De zeer pijnlijke doodstrijd van de machteloze beestjes duurt maanden en maanden. Als de mens echter het „natuurlijk evenwicht" handhaaft (en wel op zo'n manier dat de handelaar aan z'n spullen komt) dan hebben de dieren het stukken beter. De mens kiest feilloos zwakke en zieke dieren uit en bezorgt ze een pijnloos einde. Zo leest men in deze brochure.

Het is niet te hopen dat alle gewone mensen (mensen met een gezin, huisdieren en een TV dus) gezegend zijn met dezelfde feitenkennis als onze bonthandelaren. Dan zou het er bijzonder somber voor de natuurbescherming uitzien.

RD

Als u zich eens goed wilt ergeren, dan kunt u deze folder gratis bestellen bij: Stichting School en Bedrijf, Postbus 58, Den Haag.

Zomergroene loofouwouden

De Stichting Kritisch Bosbeheer heeft de vierde druk laten verschijnen van de doktoraalskriptie van Hans van de Lans getiteld „Zomergroene loofouwouden in het Nederlandse Klimaatgebied". In deze skriptie wordt een beeld gegeven van het bos, dat Nederland bedekte voordat de mens ingreep. Deze uitgave is van belang voor mensen, die de Nederlandse bossen graag weer een natuurlijker aanzien willen geven.

H. van de Lans, Over Zomergroene loofouwouden van het Nederlands klimaatgebied, 134 pagina's. Te bestellen door storting van f 20,- op giro 3896353 van Krtisch Bosbeheer te Bostel.

De meeste kinderen weten precies waarom ze tegen jagen zijn:
DIERENBEULEN. Gelijk hebben ze. Maar jagers zeggen: „Jacht
 is nodig voor natuurbescherming of voor de bestrijding van schade”.

Als je ze zou geloven schieten ze op dieren omdat ze er zoveel van
 houden. Om ze uit te kunnen lachen moet je

Beter Weten

hallo

Wij horen graag wat je van
 deze pagina vindt, en je belevenissen
 met in het wild levende dieren of
 jagers. Stuur je brief naar:
 Beter weten, Mozartstraat 7
 6815 CS Arnhem

Mooie sport!

„Vind jij vissen hetzelfde als jagen?“,
 vroeg Marijke mij eens.
 „Nee, natuurlijk niet“, zei ik
 ontwijkend, want ik had niet zo'n zin in
 nadenken. „Jagen gaat met een geweer
 en vissen...”
 „Nee, dat bedoel ik niet“, zei ze.
 Jammer, daar trapte ze dus niet in. Ik
 moest eraan geloven.
 „Ik bedoel: vind je het even erg?”
 „Ik denk het niet“, zei ik. „Vissers
 zitten rustig en vredig aan de waterkant,
 en verstoren mijn rust niet als ik ga
 wandelen. Als ze tenminste geen radio
 aanhebben. De meesten lijken me wel
 natuurliefhebbers.”
 „Poeh, mooie natuurliefhebbers zijn
 dat“, antwoordde Marijke. „Weetje
 wel wat er onder dat vredige water
 gebeurt?”

Met die enge weerhaken waar
 dan een lekker hapje aan hangt? Zou jij
 zo'n haak door je lip willen krijgen? Ze
 zijn hartstikke gemeen, die vredige
 vissers van jou. Je ziet niet wat er
 gebeurt, daarom vind je ze zo vredig.”
 „Nou, nou, overdrijf je nu niet een
 beetje? Trouwens, misschien kunnen
 vissen wel helemaal geen pijn voelen.”
 „Hoe weet je dat?”, zei ze fel. „Heb je
 ze dat gevraagd?”
 „Nee, dat kan natuurlijk niet”, moest ik
 toegeven.
 „En ik weet wel, dat ze het in ieder geval
 helemaal niet leuk vinden, om aan zo'n
 haak uit het water getrokken te worden,
 want dat kun je zien aan hun gespartel.
 Vissen kunnen niet schreeuwen, dat is
 het enige verschil”.
 Ze had, geloof ik, beter gekeken dan ik.
 „Maar ik vind vis wel erg lekker”,
 probeerde ik nog tegen te werpen.
 „Nou, de meeste hengelaars die ik
 gezien heb eten hun vis anders helemaal
 niet op”, riep ze, nu echt nijdig. Alsof ik
 elke zondag met een hengel in het riet
 zit. „Die gooien elke vis die ze vangen
 weer terug in het water. Dan kunnen ze
 hem nog een keer vangen. Die vissen
 hebben dan wel een gewonde lip. En ik
 heb gelezen dat ze daar ziek van kunnen
 worden, en dan gaan ze heel langzaam
 dood. Vissers doen het alleen maar
 voor de lol om zo'n vis te kunnen
 vangen. Sportvissen noemen ze dat.
 Nou, mooie sport!”
 „Toch doen heel veel mensen het”,
 sputterde ik nog na, alsof het daarom
 minder erg zou zijn.
 „Die denken dan niet goed na, net zo
 min als jij!”

Tsja.